

Bekkene i Bærum

Kjell Baalsrud

som ble borte

Kjære leser

Dette er en liten bok om bekker.
Dem er det jo mange av i landet vårt.
Bekken er et friskt og livgivende element i vår natur,
omgitt av følelser og romantikk.
Men i Bærum hvor vi bor, er bekkene blitt borte.
Hvor ble det av dem?
Kan vi få dem tilbake?

Forord

Da isen trakk seg tilbake fra Bærum for ca. 10 000 år siden, tok det noen tusen år før landskapet fremstod i sin opprinnelige, naturlige form. En viktig del av landskapet var myrer, vann, elver og bekker.

Landskapet gjennomgår en naturlig, kontinuerlig forandring takket være vær og vind, kort sagt erosjon i forskjellige former. Menneskene endrer også landskapet, tidligere i sakte tempo og i mindre grad, nå i et forrykende tempo og i voldsom grad. Eksempelvis tok det noen få årtusener å danne Bærums elver og bekker. I Bærums boligsone tok det ca. 50 år å fjerne de samme bekkene fra overflaten. De tilbringer nå en underjordisk tilværelse i rør. De er ikke-eksisterende for mennesker, dyr, fugler og planter.

Det er dessverre slik at den til enhver tid oppvoksende generasjon møter et Bærums-landskap som ubemerket glir inn i bevisstheten om at slik har det alltid vært. Bare de særlig våkne og lokalhistorisk interesserte reflekterer over fortiden. Hvordan så det ut her og hvordan levde generasjonene før oss? De levde i hvert fall et liv mer i pakt med naturen, der det sildrende

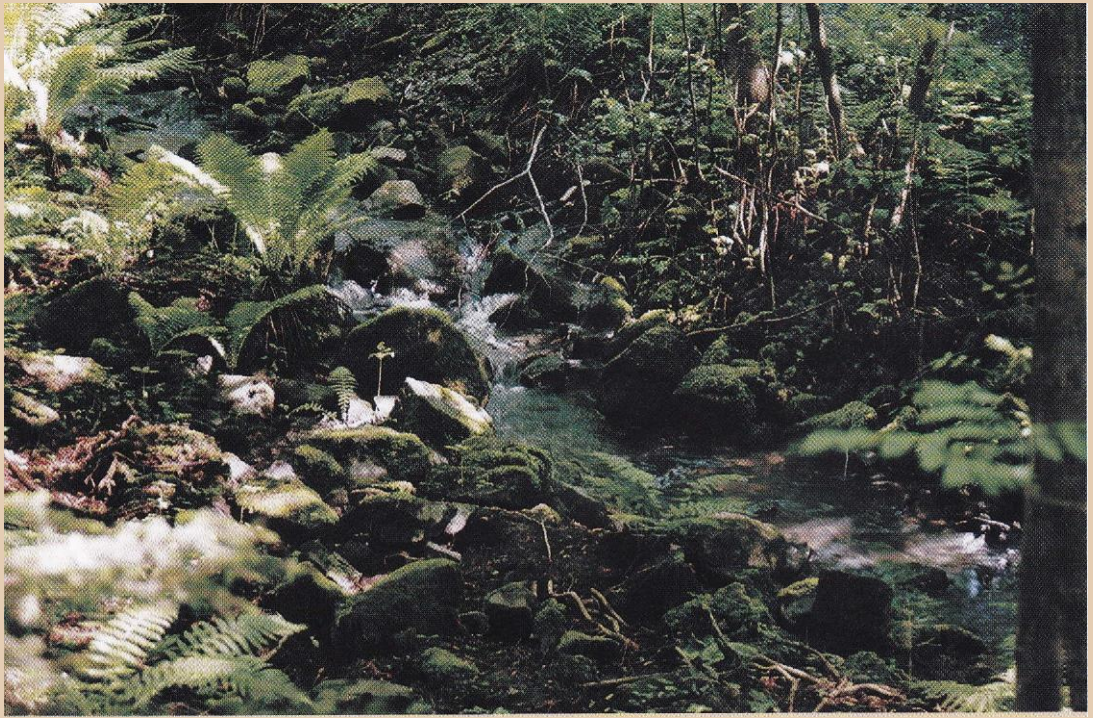
Finn Otto Kvillum og Kjell Baalsrud
vannet sammen med jorda og skogen utgjorde
selve livsnerven.

Det er heldigvis en gryende forståelse for at vi har gått for langt i å temme naturen. Nå må vi ta vare på det som er igjen, og vi må prøve å rette opp noe av det som er gjort feil. Å bygge opp en fjellknaus i sin opprinnelige form er nærmest umulig. Men å åpne et bekkeløp, ja det går an bare viljen er tilstede. Denne boken "Bekkene i Bærum som ble borte" er ment som en spore til å gjenopplive i hvert fall noen av de gamle bekkedragene i Bærum. Bekkene (under bakken) behøver i dag ikke å være resipienter for avløpsvannet fra husstander og næringsvirksomhet fordi dette kan kanaliseres til VEAS.

La oss derfor arbeide for at landskapet i Bærums boligsone får tilbake så mange som mulig av de livgivende bekkene.

Bærum, november 2000

Naturvernforbundet i Bærum
Finn Otto Kvillum, leder

Over. Eiksbekken, 31.5.00

Vannføringen i en bekk kan bli ganske liten, nesten borte. Nedbørsfrie perioder om sommeren og langvarige perioder med kaldt vær om vinteren kan være kritiske perioder for dyrelivet. Men selv i en tørr bekk kan det være liv i bunnslammet og under stevene. Dyr og planter har stor tilpasningsevne.

Døgnfluellarve
10 - 25 mm

Steinfluelarve
15 mm

Vårfluellarve
10 - 30 mm

Disse tre insektgruppene lever mesteparten av sitt liv som larver i vann og puster med gjeller. De finnes overalt i bekker og elver, også i Bærum, og er lette å kjenne igjen. Det er mange arter av dem.

Innledning

LIVET I OG VED BEKKENE

En bekk, eller et vassdrag for den saks skyld, er en transportvei for nedbør. Havet eller et innlandshav er det endelige målet. Elveleiet utformes av det strømmende vannets iboende kraft, dels ved en uopphørlig gnaging i stein og jord, dels ved de voldsomme krefter som opptrer i flomperioder. De største og meget sjeldne storflommene, ofsene, kan forårsake betydelige endringer i landskapet og lage nye løp for vannet. Bekkeleiet vil bestå av fjell, stor stein eller sand ettersom hvor kraftig strømmen kan være. Røttene til trær, busker og planter kan holde på jord og sand som vannet ellers ville tatt med seg. Bare i helt stille områder, eller gjemt mellom steinene, vil fint slam kunne bli liggende. Et bekkeleie og en snøskavl har mange likhetspunkter; begge får en form bestemt av de påkjenninger de blir utsatt for. Et naturlig bekke-elveleie er karakterisert av mange store og små hindringer som får vannet til å danne virvler og bakevjer. I et vassdrag uten menneskelige inngrep, vil bunn og sider være meget stabile, slik at en vanlig flom ikke vil forårsake endringer. Erosjonen blir minimal og vannet klart.

Det livet som utvikler seg i en bekk, har tilpasset seg de mange små og store vokseplassene, biotopene, som hver har sin karakter. I hver biotop er det et samfunn i et slags samliv. Men det er et brutalt samliv fordi organismene stort sett lever av hverandre. De fysiske kreftene i vannstrømmen og bunnmaterialets karakter har sammen med vannstandsvariasjonene avgjørende betydning. I tillegg har næringsinnholdet i vannet og bunnen betydning for hva som vokser og hvor meget det vokser.

Bekkene i Bærum har en historie som *bare* er 10 000 år. Både bekkeleienes form og plante- og dyrelivet er etablert i løpet av denne tiden. De enkelte organismene har en langt eldre utviklingshistorie bak seg. De har på forskjellige måter kommet inn fra områder som ikke ble berørt av istiden. Når ørreten skal gyte, oppsøker den steder hvor bunnen består av passe fin grus til å grave eggene ned i. En naturlig bekk er aldri som en kanal. Kanaliserte vassdrag er kjent for å miste det vesentlige av sin produksjon. Fisken trives ikke, den finner ikke hvileplasser eller gyteplasser.

Bekker, elver og vann er viktige deler av et landskap, med stor betydning for det organ-

ismeliv som utvikler seg. Selv en liten bekk, ja endog en bekk som av og til tørker inn, er viktig for det lokale liv, for det biologiske mangfoldet. Bekken er et landskapselement som påvirker vegetasjon og landskap langt utover selve bekkeleiet. Vegetasjonen langs bekken blir særlig rik, ofte med siv- og orekratt. Rotsystemet til vegetasjonen er med å binde jorden.

De fleste vil spørre etter fisk. Og fisk har det vært i bekkene i Bærum. Eldre bæringer husker at det ble fisket ørret i bekkene, sikkert en kjærkommen variasjon i kosten for mange. Men da bekkene ble forurenset og senere lukket, ble selvfølgelig fisken også borte. Vi vet at sjørøret gikk opp i Dælibekken, og den har sikkert prøvd seg i andre bekker. I mange av smådammene har det vært satt ut karusser, en rød karpefisk, med en fantastisk evne til å overleve. Bare få slike dammer er igjen.

Bekkene i Bærum har vært næringsrike med et mangfold av organismer. Det var alger, mose, bakterier, sopp, små dyr og insektlarver. Høyere planter, busker og trær langs bekken bestemmer lysforholdene og gir næring til dyrelivet. De få bekkestrekningene som ennå er åpne i utkanten av byggesonen, har en rik og ofte nærmest ugjennomtrengelig vegetasjon i og langs bekken. Den er beskyttende for mange dyr og fugler. En bekk er derfor ikke bare selve vannløpet, men også et stykke land på begge sider. Mange insekter har hele eller størstedelen av sitt liv i bekken eller små dammer. De er en viktig del av menyen til fugl. De nyklekkede fugleungene må fores og fores riktig av sine foreldre. Da må foreldrene finne maten i naturen og ikke på fuglebrettene. Frosk og padde lever ved vann og fuktig mark. De legger eggene i vann, og rumpetrollene lever i vannet og ånder med hjeller til de får utviklet lungene og kan gå på land. Nå er de stort sett borte, og snegler og insekter har fått en fiende mindre.

I bekkestrekninger som er åpne, som Dælibekken ovenfor Kolsåsbanen, Hoslebekken ovenfor Furulia og Eiksbekken ovenfor Nadderudveien, kan vi finne insektlarver og annet smått kryp som hører bekker og elver til. Larver av vårfluer, døgnfluer og steinfluer er viktige kryp og kan være god mat for fossekallen. Mat får dyrene fra løv og annet organisk materiale som faller ned i vannet, eller fra alger, moser og høyere planter som vokser i vannet. Her som ellers i naturen er det en næringskjede. Bakterier, sopp og planteetende dyr lever av primærproduksjonen, mens andre lever av disse

Østernbekken ved Haga, 27.9.00
Ved opparbeidelsen av golfbanen ved Haga ble all vegetasjon ned til og i bekken fjernet. Bunnen er endret. Før dette blir et naturlig vassdrag må vannet forme sitt leie på nytt. Det kan skje etter mange flomtopper og ta flere år. Deretter må organismelivet bygges opp på nytt.

Under. Søråsen, 3.7.00

Bærum har vært et skogrikt område. Gran, furu og bjerk har dominert. Ennå er mange trær i behold og bidrar sterkt til at betegnelsen bygd ennå kan bli brukt. Også mange varmekjære trær forekommer, tidels i stort antall; som alm, lind, ask, or, svarfor, lønn, rogn, hassel, kastanje, osp, eik og bøk. Dessuten er det plantet mye tuja, buskfuru, frukttrær og prydbusker.

igjen. Stort sett vil større dyr spise de som er mindre enn seg. Man skulle tro at livet i en rennende bekk var vanskelig for små, skjøre dyr, men det er utrolig hvordan de kan gjemme seg under stener, grave seg ned i dytt eller huke seg fast midt i strømmen. Knottlarvene er mestre i det siste. Noen av dyrene kan sees med det blotte øyet, men lupe og mikroskop er nødvendig for å se alle livsformene i en bekk.

Fugleliv og annet dyreliv har opprinnelig preget alle bekkene. Etterhvert som bebyggelsen økte og forurensningene tiltok, økte begroingen sterkt og truet med å tette igjen bekkeløpene. I dag er det fullt mulig, teknisk sett, å skille bekkevann og spillvann i henholdsvis overvannsledninger og spillvannsledninger. Det er derfor teknisk mulig å gjenåpne noen av bekkeløpene og ha det som en langsiktig plan. Både økologiske og landskapsmessige betraktninger kan tale for det.

OM BÆRUM

Omlag 1/3 del av Bærum kommunes areal er i dag bebygget, det vil si dekket av boliger, virksomheter, veier, plasser, idrettsanlegg og baner eller utviklet på annen måte.

Det øvrige er jordbruksområder og skog.

Bærum er en av 24 kommuner i Akershus og har ca. 21% av fylkets innbyggere. Bærum har vel 100 000 innbyggere og er etter folketallet landets 5. største kommune.

Innbyggertallet har steget gjennom lengre tid. Særlig sterk har veksten vært gjennom 1900-tallet. Antall innbyggere steg med mer enn det tidobbelte på 100 år. Befolkningsveksten i Oslo fra omkring 1820 og utbygging av samferdselssystemene for bil, båt og bane har bidratt til veksten i Bærum.

Den "nye" Drammensveien, forgjengeren til E18, som avløste Gamle Drammensvei, var ferdig i 1859. Jernbanen til Drammen kom i 1872 og Bærumsbanen i 1924. Den nye Ringeriksveien fra Sandvika var ferdig i 1858. Da hadde den som senere ble hetende Gamle Ringeriksvei fra Stabekk over Øverland, Stein, Lommedalen og Krokskogen til Ringerike eksistert siden ca. 1800. Det var generalveiintendant i Akershus stift, Peder Anker, som anla Ankerveien fra Maridalen over Fossum til Bærums Verk og fikk ført frem veien til Ringerike over Krokskogen.

Den største sammenhengende byggesonen strekker seg fra Lysakerelva til Sandvikselva, og fra fjorden til Grinveien. Navn som Stabekk og Bekkestua indikerer at det har vært flere bekker i dette området. Nå er de borte. Det har også skjedd andre store endringer som følge av

fjellspregning, graving og fylling. Tildels store masseforskyvninger har endret landskapets opprinnelige form. Disse inngrepene foregår fortsatt og i stort omfang.

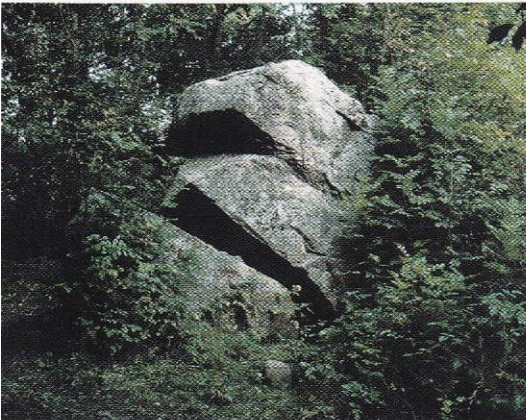
Totalareal	191,3 kvkm
Produktiv skog	107,5 -
Jordbruksareal	17,8 -
Bebyggelse, friareal m.v.	613,1 -

KORT OM GEOLOGIEN

Bærum er en del av Oslo-feltet, som strekker seg fra Mjøsa til Langesundsfjorden. Dette feltet er et av de mest berømte geologiske områdene i verden. I store trekk gjenspeiler grunnforholdene i Bærum mye av det som har skjedd de siste 600 millioner år. Den geologiske historien for Oslo-feltet er komplisert. Går vi fra stranden opp mot Kolsås, vil fjell i dagen i grove trekk vise mye av det som skjedde gjennom dette ufattelig lange tidsrommet. Fra stranden og et stykke oppover møter vi det karakteristiske innslaget med vekslende lag av kalkstein og mørk skifer. Dette ble avsatt under vann for en halv milliard år siden. Det tok 1000 år å avsette det som nå er 1 mm. Dette oppstripede fjellet preger store områder av lavlandet, strendene og bunnen i indre Oslofjord. Lagene er tildels rike på fossiler av marine dyr. Den gang sto havet inn over det meste av Sør-Norge.

Høyere opp kan vi finne et lag av rødlig sandstein, f.eks. ved foten av selve Kolsås. Disse lagene var horisontalt avsatt slik de ennå kan finnes i Sverige. I indre Oslofjord, og særlig tydelig i Bærum, ble lagene trykket sammen fra siden slik at det oppsto folder. Det skjedde da det kaledonske skyveteppe fra vest ble trykket mot og inn over Norge og bl.a. dannet våre høyeste fjell for nærmere 400 millioner år siden. Omkring 100 millioner år senere sank det som nå er Oslo-feltet ned i et stort sprekksystem, og ble liggende beskyttet i forhold til det omliggende området. Nesoddlansets vestsider er en typisk glideflate hvor Oslo-feltet sank ned.

Innsynkingen medførte vulkansk aktivitet i randsonene og lava dekket store områder. Gjennom istidene de siste to millioner år er tykke lag av . . . søndre Norge blitt slitt av og ført sydover. Mye av dette materialet gjenfinnes i Nordsjøen, Danmark og nord-Tyskland. Nordmarkitten i marka rundt Oslo og den

Øverst. Skallum 7.10.00

Den karakteristiske skiferen i indre Oslofjord brukes mange steder som pynt eller støttemur. Den er rik på fossiler fra silurtiden. Disse lagene ble avsatt gjennom perioder på mange millioner år.

I midten til venstre. Byggegropp, 7.10.00

Man skal være erfaren geolog for å tolke det man ser i en byggegropp. Inngrepene er store. Når bygget er ferdig, kan det virke som om det ligger naturlig i terrenget, men ofte har området skiftet karakter. Hva som har skjedd under overflaten, kan man bare gjette på. Den massen som fjernes, vil endre terrenget et annet sted.

Nederst til venstre. Naturen som kunstner, 15.9.00

Like ved Dælibekken der den går bak Levreåsen, ligger denne natur-skulpturen midt i skogen. Det ser ikke ut til på være en flyttblokk som isen har lagt igjen. Antagelig har den trillet ned fra Kolsåsmassivet. Kan det være det forstenede hode på en sulten tyrannosaurus?

Over. Kalvøya, 30.10.00 Den lagdelte skiferen preger både Kalvøya og Kalven. Vannet er gulbrunt helt ut gjennom Store Ostersundet i bakgrunnen som følge av erosjon i Øverlandselvas nedbørfelt.

Under. Skytterdalen, 22.8.00 Nedenfor høyblokken nederst i Skytterdalen stikker litt av fjellet frem. Det er rødlig, litt kornet og med liten hårdhet, en rød skifer. Det ser ut til å ha isskuringsstriper.

berømte rombeorfyren på Kolsås og andre nærliggende steder er rester av dette lavadekket. Fordi kalkavsetningen lå dypt nede var de tildels beskyttet mot isskuringene. Kalklagene har gitt råstoff til kalkbrenningen som foregikk på et stort antall gårder i Bærum. Kalklagene har også bidratt til å gjøre Bærum fruktbart.

DA ISEN BLE BORTE

Isen trakk seg tilbake for omlag 10 000 år siden. Det er i geologisk forstand en kort tid. Vannet sto da høyere enn praktisk talt alt det som nå er bebygget areal i Bærum. Da istrykket ble borte, hevet landet seg, til å begynne med relativt raskt og etter hvert stadig langsommere.

Landhevingen pågår ennå, i Oslo-området med noen få millimeter i året Etter hvert som landet steg og områdene ble tørrlagt og kledd med vegetasjon, har vannet og vassdragene bidratt til å endre landskapet en del, men hovedpreget er det samme som den tidligere sjøbunnen har hatt. De to store vassdragene, Lysakerelva og Sandvikselva, har tildels gravet seg dypt ned og flyttet på store løsmasser med sand og grus. De andre vassdragene, inklusiv Øverlandselva, har bare i mindre grad omformet terrenget. Norge som land har på en måte oppstått på nytt. Med enkelte få unntak er skog og annen vegetasjon og dyrelivet innvandret fra andre områder og har tilpasset seg.

Imellom de karakteristiske parallelle høydedragene i Bærums nedre områder, foldingene fra devon-tiden, ligger det mange flate områder med leirholdige avsetninger. De er avsatt under saltvann og man kan finne skjell og rester av andre marine dyr. På disse flate, våte markene med dammer og små innsjøer har det vokst frem myrer og mange vannspeil har grodd igjen. Vi må tro at f.eks. Tjernsrudtjernet og Dælivann var betydelig større da isen forsvant. Før dyrking ble tatt i bruk, må vi anta at det som nå er byggesonen og jordbruksområdene i Bærum, hovedsakelig har vært skog og myr. Både terrengformene og gamle navn tyder på at det har vært mange myrer og ikke så få pytter og tjern.

Fast bosetting med jordbruk begynte kanskje for 6-7000 år siden. Etter hvert har det endret landskapet betraktelig, og mange mennesker har bodd og fått sitt daglige brød her. Grøfting av myrene og våtmarksområdene har sikkert startet langt tilbake i tiden, lenge før det fantes kart og før andre beskrivelser ble gjort. Pollenanalyser tyder på at korndyrking startet for 5000 år siden. I de gamle kulturlandene regner man med at dyrking av korn startet for minst 10 000 år siden. Vi kan anta at drenering og annet kulturarbeid

fikk større dimensjoner fra 15-1600-tallet, da befolkningen hadde tatt seg opp etter svartedauens herjinger. Fra da av har befolkningen i Bærum vokst nærmest uavbrutt og gjør det fremdeles.

Som ellers på Østlandet har jordbruket stort sett vært begunstiget med en blanding av regn og sol. Forholdene har vært gunstige for vegetasjonen. Skogene er rike på varmekjære løvtrær, og jordbruket har hatt og har gode betingelser. Vassdragene har vært viktige vannkilder for mennesker og dyr og delvis brukt til vanning. De har tatt imot drensvann, og på mange gårdsbruk ble fosser og stryk utnyttet til å drive møller og sagbruk.

NEDBØR — AVRENNING

Når fuktig luft kommer inn over landet, kan den avgi regn eller sne. I mange områder av verden er året delt inn i regntider og tørketider. I Norge er vi meget godt stillet; det regner mer eller mindre i alle årets 12 måneder. Regnmengdene kan variere meget, også her i Bærum. Men over mange år kan man fastslå en middelnedbør for de enkelte månedene. Den er gjerne høyest om høsten og ut på ettervinteren og lavest i mai-juni. De fleste vil nok huske regnfulle 17. maier, de er en påminnelse om at været som regel er "mot normalt".

Nedbøren danner vassdragene, noe direkte og noe via grunnen. Hvert vassdrag har sitt nedbørfelt. Men ikke all nedbør finnes igjen. Det skjer en stadig fordampning fra jord, planter og trær, og fra åpent vann. Allikevel var det nok sjelden at bekkene i Bærum ble helt tørre, selv om det kunne gå en tid mellom hvert regnskyll, eller det var langvarig kulde. En del av nedbøren trenger ned i jordsmonn og sprekker i fjellet. Det oppstår et lager, et skjult vannreservoar, som sakte tømmes ut i vassdrag og mot sjøen. De mange myrene og våtmarkene som før preget Bærum, var også effektive reservoarer som jevnet ut vannføringen.

I Bærums bebygde og oppdyrkede område er avrenningsmønsteret blitt endret. Fra flater med fast dekke, som veier, plasser, tak ol. vil avrenningen være meget rask og ganske fullstendig. Når skog og eng blir grøftet, vil det også bidra sterkt til at vannlagringen i jorden blir kortvarig, altså hurtig avrenning. I Bærums byggesone er det nå ganske store flater som har fast dekke, eller som er drenert, slik at vannavrenningen blir hurtigere og mer variabel med høyere

Over. Regnsprut i Høvikveien, 20.8.00

Under en regnbyge vil asfaltveiene fort bli små elver. Vannføringen i avløpssystemene kan øke sterkt på få minutter.

Til venstre. Overvannsutslipp ved Kloppen, 15.10.00

Like ovenfor Kloppen nedenfor Stasjonsveien er det kommet et nytt utslipp til Øverlandselva. Noe av overvannet fra området hvor Stasjonsveien og Dragveien møtes er samlet opp i overvannssystem atskilt fra spillvannet. Slik kan man etterhvert lure noe av det som opprinnelig var bekkevann, tilbake til naturen.

Under. Høvikveien, 29.10.00

På tette flater blir selv et lett regnvær fort til dammer og små bekker. I veiene og på plasser er det avløpskummer som leder vannet ned i et overvannsledningsnett. Det er diskusjon om dette kan betraktes som rent vann og slippes ut i naturen. Om vinteren kan man se hvor skitten sneen langs veien blir. Ideelt sett skulle veivannet gjennomgå en prosess for fjerning av partikler og andre forurensninger.

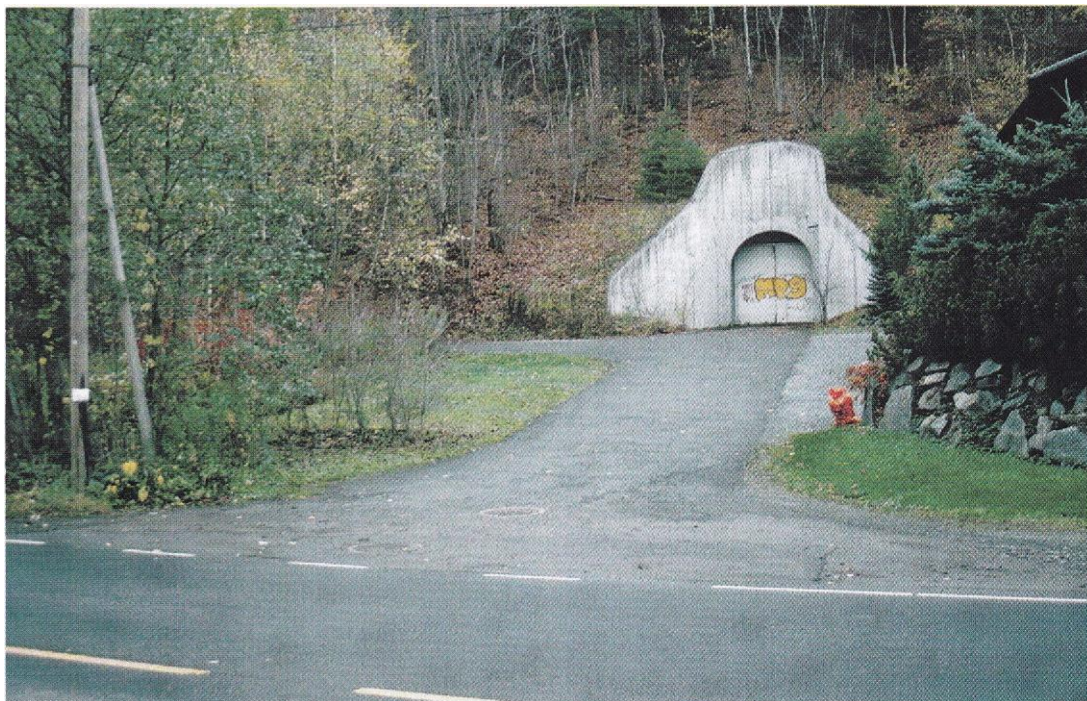
	Nedbørfelt kvadrat- kilometer	Tidligere vannføring Millioner kubikkmeter/år	Dagens teoretiske Millioner kubikkmeter/år
Stabekk	5,2	3,1	4,6
Bekkestubekken	2,5	1,5	2,3
Nadderudbekken	6,2	4,1	6,2
Solbergbekken	1,8	1,2	1,8
Dælibekken	6,1	4,0	5,0
Øverlandselva	34,2	23,0	25,0

Den teoretiske vannføringen er beregnet for samme nedbørfelt som summen av tidligere naturlig avrenning og spillvann fra bygninger og innretninger.

Under. VEAS påslag ved Engervann, 15.10.00

Like før Presteveien forbi Løkeberg flater ut langs Engervannet, ligger denne inngangen til VEAS-tunnelen. Dette er ett av de stedene hvor de som har tilsyn og vedlikehold med anlegget, kan komme til selve tunnelen. Inspeksjon og vedlikehold kan utføres fra båt, som kan trafikere hele den 40 km lange strekningen fra Oslo øst til Renseanlegget ved Slemmestad.

Arbeidet er krevende og må utføres ifølge strenge sikkerhetskrav.

flomtopper enn den en gang var.

Ettersom det stadig skjer endringer i byggesonen, fortsetter denne utviklingen. Resultatet er at ledningskapasiteten i dreneringssystemene stadig må økes.

I forbindelse med de omfattende ombygningene og utvidelsene av Bærum kommunes avløpsnett i senere tid er det utarbeidet en omfattende rapport om de vannmengder det dreier seg om. Dimensjonene i rørsystemene og anbringelse av overløp må bestemmes både ut fra minimums- og maksimumsvannføringer. Nedbøren i byggesonen i Bærum ser ut til å ligge omkring 950 mm per år. Av dette antas at omlag 350 mm damper bort igjen. Derved blir avrenningen omkring 600 mm eller 0,6 meter per år. Det vil si at for hver kvadratkilometer kan vi i gjennomsnitt vente omlag 0,6 mill. kubikkmeter naturlig avrenning. Det kalles overvann. I tillegg kommer spillvann fra boliger, institusjoner og andre anlegg, og lekkasjer fra drikkevannsnettet. Sammen med overvannet kan dette utgjøre omlag 0,9 mill. kubikkmeter per kvadratkilometer. Dette er brukt i overslagene nedenfor.

BEKKENE BLE FORURENSET

Bekkene og de større vassdragene har neppe vært mye brukt til vannkilder i nyere tid. Vannkvaliteten var ikke god nok. Den alvorlige forurensningspåvirkningen som utviklet seg på 1900-tallet hang sammen med befolkningsutviklingen og installasjon av trykkvann i boligene. Vannforsyningen fra Østernvann ble etablert i 1917. Vannklosettet var kommersielt tilgjengelig sist på 1800-tallet. Det ble etter 1900 tatt i bruk i Norge som i andre vestlige land. Avløpene fra utslagsvasker og wc ble mer eller mindre direkte ledet til nærmeste bekk, elv eller til fjorden. Det samme gjaldt avløp fra industrien.

I begynnelsen av 1920-årene ble ulempene med lukt og uestetiske forhold så store at publikum tok affære. I Stabekkområdet hadde bl.a. jernbanen ført til stor bebyggelse og tilsvarende store lukteulmer. Stabekk Vel rettet en inntrengende appell til formannskapet om at tiltak måtte settes i gang. Det ser ut til at problemene med kloakkene har gått igjen i alle Vel'ene. Kampen mot bekkeforurensningen startet tidlig og har pågått uopphørlig siden. Den er ikke slutt i dag. Det umiddelbare mottiltaket var greit: Man fjernet bekkene, [dvs. la](#) den i rør. Bekkelukking er i dag sett på som en nødløsning, og vil antagelig bli regulert og stort sett bli forbudt. Tvert imot vil kanskje tidligere lukkinger bli åpnet igjen.

Kommunens anstrengelser har vært store, men veksten i kommunen har også vært stor. Kloakkeringen av Bærum har vært, og er, en meget utfordrende ingeniøroppgave. Hittil har oppmerksomheten hovedsakelig vært rettet mot forurensningen av Lysakerelva, Sandvikselva, Øverlandselva og Oslofjorden, og det arbeidet er nå kommet langt.

Bortsett fra Øverlandselva, er praktisk talt alle bekkestrekninger i byggesonen blitt lukket. Den store boligekspansjonen i Bærum begynte omkring 1950. Da var allerede flere bekkestrekninger lukket, dels fordi bekkene var i veien for hus og veier, dels fordi de var blitt belastet med avløp fra et stort antall septiktanker og direkte utslipp fra boliger og virksomheter. Bekkene ble etter hvert sterkt forurenset, og det oppsto stadig større ulemper, blant annet lukteproblemer.

Det er i Bærum lagt 493 km spillvannsledninger og 297 km overvannsledninger. Hele 65 pumpestasjoner sørger for å føre spillvannet dit det skal. Det er dessuten et stort antall overløp som kan tre i bruk ved spesielle situasjoner, som sterk nedbør, snesmelting eller tekniske uhell. Hele avløpssystemet blir fjernovervåket.

Det var først etter ca. 1970 at det ble mulig å legge tette ledninger for spillvann. Da var egnede metoder og materialer utviklet. De siste 30-40 år har avløpsledningene vært lagt i rett linje mellom hver kum. Under sterke regnskylt kunne kapasiteten bli for liten slik at vannet strømmet opp gjennom kummene med slik kraft at kumløkkene ble slengt til side.

Vestfjorden Avløpsselskap, VEAS, bygget et felles avløpssystem for Oslo, Bærum og Asker med renseanlegg og utslipp helt syd i Asker like nord for Slemmestad. Det ble tatt i bruk fra høsten 1982. Alt avløpsvann, inklusiv bekkene, ble ført inn i den store avløpstunnelen. Det var Oslofjordens forurensning som ga støtet til avløpsforbedringene og opprettelsen av VEAS. Fjordvannets kvalitet hadde forverret seg gjennom flere tiår til en tilstand som ikke var akseptabel. Da anlegget kom i drift, gjorde forbedringen av vannkvaliteten i fjorden seg meget raskt gjeldende. Tunnelen kommer fra Oslo og går i nesten rett linje under Jar, Skallum, Sandvika nord og ut til det store felles renseanlegget i Asker. Senere er noe av renvannet i Nadderudvassdraget skilt ut og ført til Øverlandselva i egen overvannsledning. Hovedstrømmen i Dælibekken har hele tiden gått til Sandvikselva.

Ved alle tiltak i Bærumssystemer og

spillvannsett, må hensynet til Oslofjorden alltid være med. Det gjelder spesielt utslipp av næringsstoffer (nitrogen- og fosforforbindelser), miljøgifter, organiske stoff, smitteførende partikler, olje og søppel.

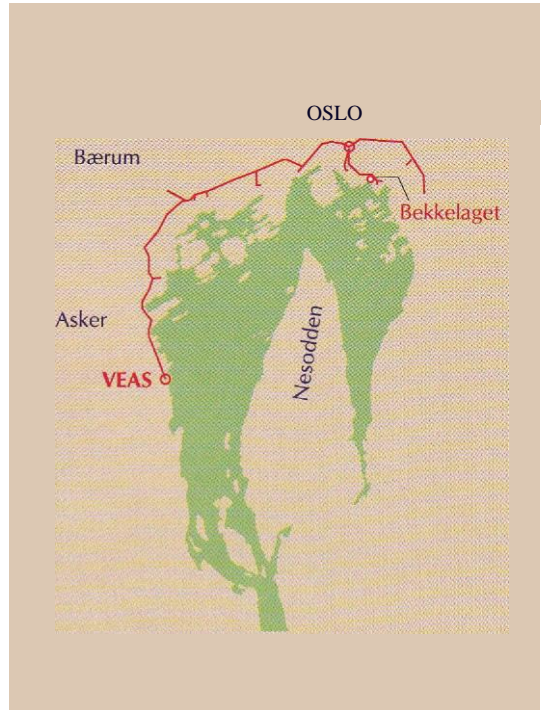
Side 14. Sandvikselva 10.10.00

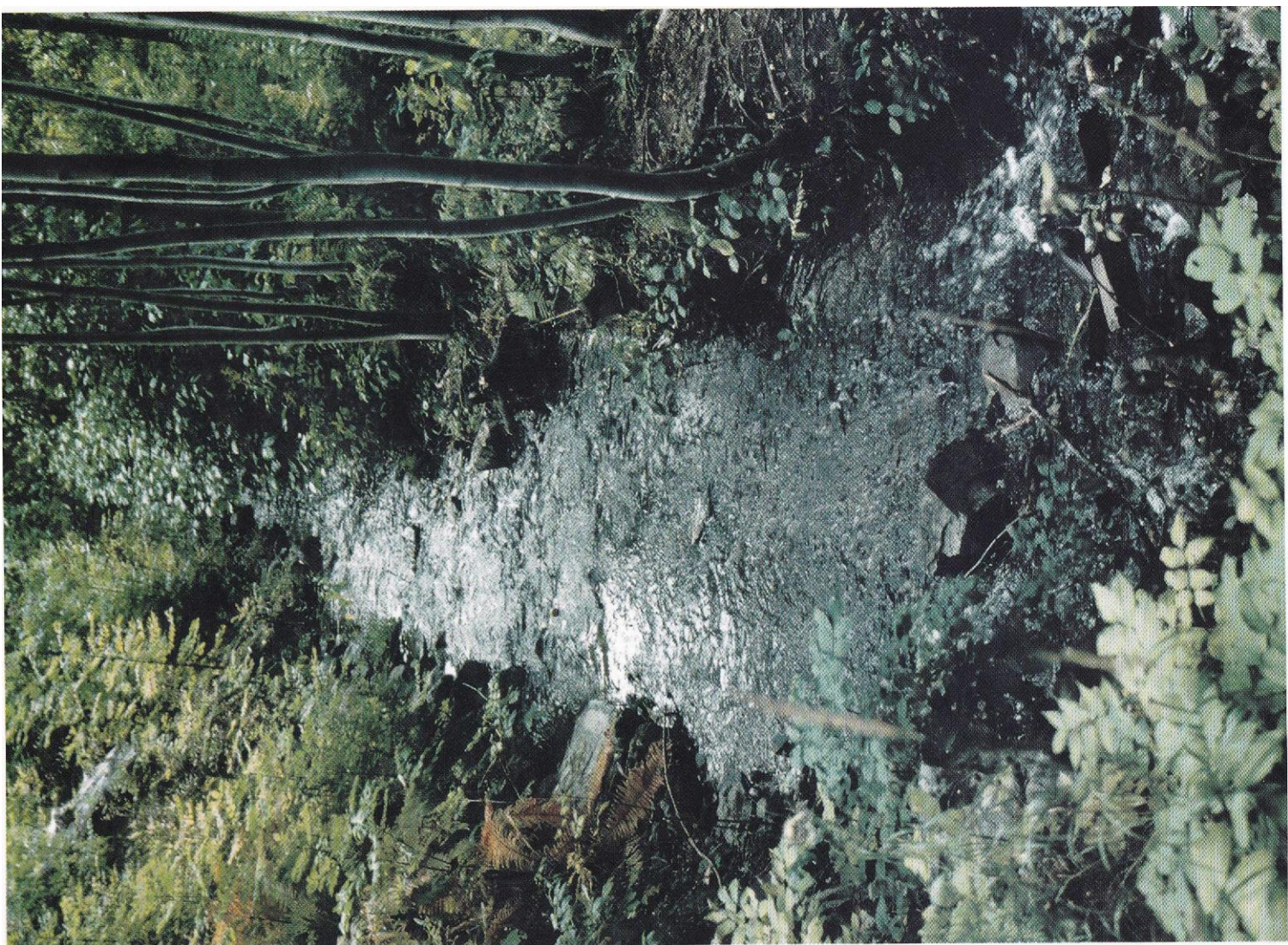
Her møtes Rønne elv og Sandvikselva etter et regnskyll. Begge vannmassene er misfarget, særlig Rønne elv som kommer fra høyre. Det skyldes erosjon av eksponerte flater under opparbeidelsen av golfbanen ved Haga. De fine leirpartiklene har fulgt hele Øverlandselva og Engervannet, og vil også misfarge Oslofjorden et godt stykke utover.

Til høyre. Tunnelsystemet som fører spillvannet til rensesanlegget til VEAS.

Under. Skallum 7.10.00

Den store avløpstunnelen til VEAS går under byggesonen i Bærum. Det er ialt 14 påslippssteder i Bærum hvor spillvannet blir målt og renner ned, eventuelt pumpes opp, til tunnelen. Dette lille huset står rett over tunnelen og markerer et påslippssted.

Fem større bekker

OM KARTENE

Det er tatt med kart over nedbørfeltene til Stabekk, Bekkestubekken, Nadderubekken, Solbergbekken og Dælibekken, dessuten kartutsnitt fra økonomisk kartverk for noen mindre områder. Bakerst i boken er et sammenbrettet oversiktskart lagt i en lomme.

Alt er basert på Bærums ajourførte økonomiske kartverk. Opplysninger er overført fra diverse kartverk fra 1882 til i dag, spesielt kommunens egne kart fra 1920-25. Dagens åpne bekker, elver og vann er tegnet med blått. Bekker som er lukket er tegnet med rød strek. Prikket rød strek viser antatte tidligere bekker basert på studier av kartverk med 1 meters koter og på befaringer i felten.

De opprinnelige nedbørfeltene til de større bekkene er tegnet inn av forfatteren, ut fra økonomisk kartverk med 1 meters koter og befaringer i felten. Arealene for nedbørfeltene gir et godt grunnlag for å bedømme den midlere vannføring som bekkene normalt har hatt. Prikkete bekkestreknings og nedbørfeltene er angitt etter beste skjønn. Det er imidlertid skjedd store forandringer med terrenget, pga. veianlegg, bebyggelse, bakkeplanering og annen terrengbehandling, slik at feilvurderinger kan forekomme.

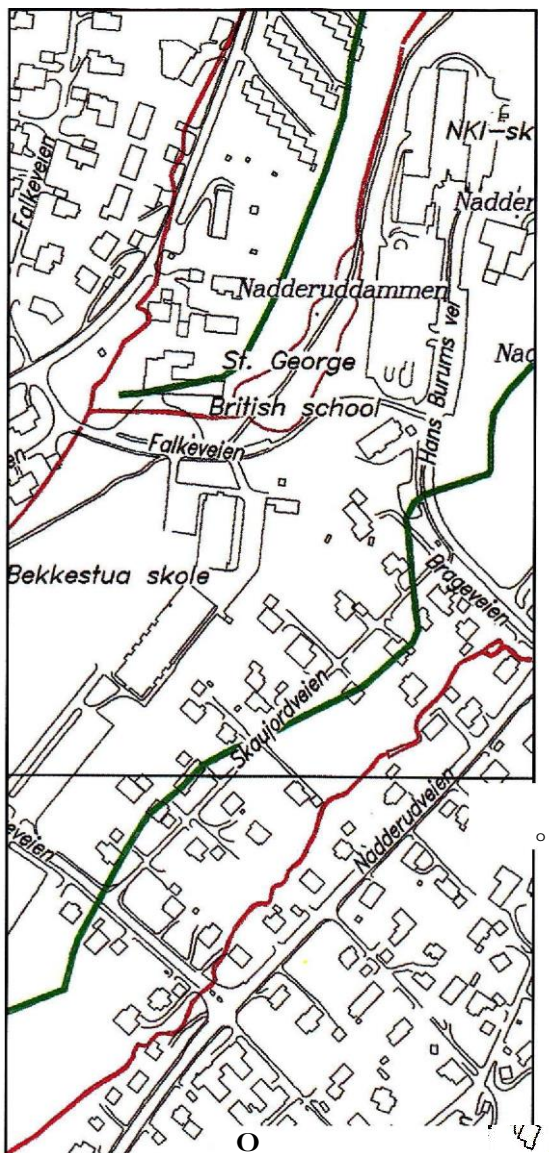
Kartgrunnlaget er Bærum kommunes økonomiske kartverk i målestokk 1:5000 hvor veier, baner og bygninger er tegnet inn og ajourført per 1999. Mange av kartutsnittene i denne boken er sterkt forminsket.

Bærum er et nedbørrikt område med kupert terreng. Det er tre større vassdrag og et utall store og små bekker. I dette skriftet er det bekkens skjebne i byggesonen som er temaet. Som eksempler er det beskrevet fem bekkesystemer som helt eller delvis er lukket og lagt i rør.

Det kan være en fordel å bruke et veikart over Bærum som hjelp.

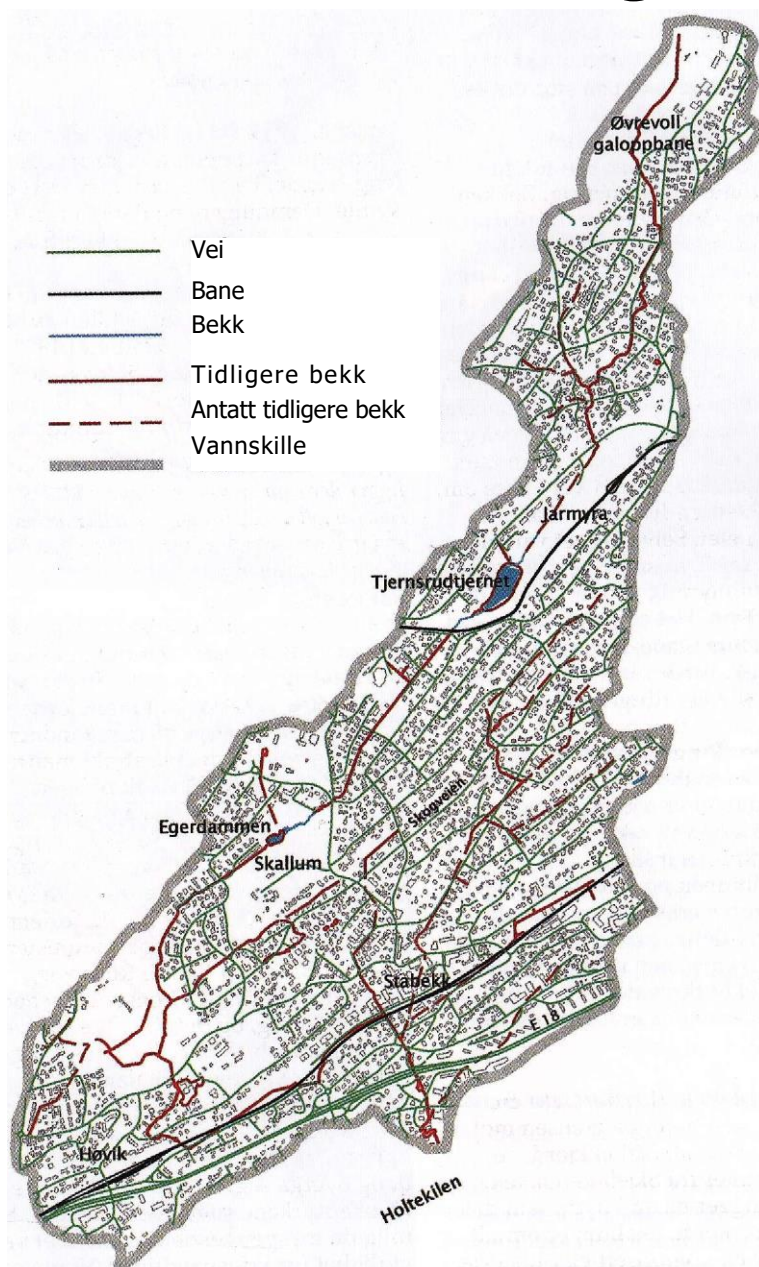
Side 14 Dælibekken, 15.9.00

Bekken lager seg sitt løp. Strømmende vann fjerner løse masser og små sten. Flommene betyr særlig mye for hvordan et bekkeløp blir. Vegetasjonen trives nær vannet. Både gress, busker og trær kan tåle flomtopper utrolig godt. Dyrelivet i bekken er også avpasset til de fysiske kreftene i vannet.

Eksempel på kartutsnitt fra økonomisk kart, 1:5000. På disse kartene er rød strek tidligere bekk eller dam, grønn strek vannskille (nedbørfeltgrense). Eventuell blå strek er dagens bekk eller dam.

Stabekkvassdraget

Stabekkvassdraget

Alle kjenner stedet Stabekk eller Stabæk som det tidligere het. Men hvor mange kjenner bekken som hadde dette navnet? Stavelsen "Sta" antas enten å komme fra "stadr" = stansing, at bekken fløt rolig, eller fra "staf" = rett, at den hadde rett løp. Denne bekken går gjennom en stor del av østre Bærum.

Utspringet har vært i den østre del av Øvrevoll-området. Galoppbanen ble anlagt i 1932 og førte til omfattende drenering. Bekken rant sydover mellom gårdene Øvre og Nedre Voll og ned gjennom villastrøket mot Jarmyra. Først forbi krysset Velliveien-Bjerkelundsveien og så over Ringstabekkveien mellom Ilaveien og Oreligrenda. Derfra langs en stikkvei og så bratt ned der hvor det nå går en gangvei og en trapp ned til fotgjengerovergangen over Bærumsveien på nordsiden av Jarmyras nord-østre hjørne. Det må ha vært en liten foss der hvor trappen nå går, når vannføringen var stor. Bekkens videre kurs over myra bort til Tjernsrudtjernet vet vi lite om, kanskje har den buktet seg frem og tilbake, meandret som det heter. Selve tjernet var en god del større for bare 70 år siden og har kanskje dekket en stor del av myra i fordums tider.

Bekken het her **Tjernsruddammen**. Tjernsrud var en plass under Øvre Stabekk som lå like vest for tjernet. Fra tjernet rant bekken videre i nokså rett linje mot syd-vest over Ringstabekkjordet hvor idrettsplassen nå er, og krysset Gamle Ringeriksvei der hvor Ringstabekkveien og Tjernsrudveien kommer ut. Bekken har ofte vært en naturlig eiendomsgrense. Der den gikk, sees idag ofte et gjerde eller en trekke. Barbra Ring har fortalt at hennes bestefar klekket ørret i dette bekkestykket. I skrånningen ned til Dælenga på Skallumområdet var det en foss. Den var like øst for murbygningen hvor apoteket en gang holdt til. Stabekk apotek ble bygget i 1923, etter 40 år ble virksomheten flyttet til Bekkestua. Eldre folk husker fossen. Veien var smalere og hadde et rekkverk på yttersiden hvor man kunne stå og se ned på fossen.

Bekken, nå med navnet **Skallumbekken**, rant langs Skallums vestre del på grensen mot Ballerud gård og ut på Store Stabekkjordene. Skallum-navnet kommer fra Skjelme-Stabæk, antagelig fordi den ligger på en høyde som deler eiendommen som en skolm. Skallum er omtalt på 1600-tallet og har en komplisert eier-historie. Jens Ring stod fra 1851 som eier av Øvre Stabekk eller Ring-Stabekk som Skallum da var en del av. Den 7. mai 1875 ble Skallum tilskjøtet

H.P.H.Lorange. Det står bl.a. i skjøtet:

"Skulle jeg fru B. Ring eller senere Eiere af Øvre Stabæk ville opsætte Dæmning over den mellem Sørengen og Dælengen førende Bæk, skal jeg eller senere Eiere være berettiget til at tilbagekjøbe saa meget af det langs Bækken førende Jorde, som jeg eller senere Eiere finner nødvendigt, efter en Pris af 30 - tredive - Sp. for et Maal."

Dælenga er jordet på begge sider av Egerdammen, Sørenga er jordet øst for bekken lenger nede. På amtskartet fra 1882 er ingen dam synlig. Demningen og dammen er derfor antagelig anlagt senere. På kart fra ca. 1900 ser det ut til å være en dam der.

Egerdammen øverst på Skallum ble antagelig anlagt omkring århundreskiftet av advokat N. A. Eger som kjøpte Skallum i 1889. Den ble anlagt for å skaffe vann til irrigasjon. I boken "STABEKK - En historikk" av Michael Sars og Reidar Nordheim fra 1974 står det:

Egerfamilien eier fortsatt Skallum-Stabekk, som ligger der som en grønn lunge midt i Stabekk-strøket. Stabekksfolket håper i dag på å kunne bevare det som er igjen og gjøre Skallum til et fristed i hjertet av et gammelt boligstrøk.

Skallum ble et kjent sted under og like etter krigen. Nokså snart etter okkupasjonen satte tyskerne opp et av de fire luftvern batteriene for beskyttelse av Oslo på Lorangjordet rett syd for Skallum. Det var syv 88 mm kanoner foruten mindre skyts. Jordet ble sterkt maltraktert og ble etter krigen utparsellert til boliger.

Øvre Stabekk ble beslaglagt av den tyske marinekommando for Sør-Norge, og på Skallum rykket Hirdens bedriftsvern inn. Da krigen sluttet 8.mai 1945 overga de tyske troppene seg og Hirden marsjerte ut fra sin forlegning. Tilbake på Skallum var politiminister Jonas Lie, innenriksminister Sverre Riisnes og statspolitisjef Henrik Rogstad. De hadde forskanset seg, og det var mye sprengstoff lagret på stedet. Halvveis ut til Gamle Ringeriksvei var det en bunker med signalanlegg og maskingevær. Forhandlinger om overgivelse førte ikke frem. Først 11. mai ble våpenhvilen oppsagt, og de tre skulle arresteres. Riisnes kom ut og overga seg, de to andre tok livet av seg. De norske styrkene som beleiret stedet, forholdt seg rolig de tre spennende dagene. Det var siste mulighet for krigshandling i Norge og antagelig også i Europa.

Under navnet **Stabekk** rant bekken over Store Stabekks jorder. I grenseområdet mellom

Side 20 øverst. Tjersrud 26.8.00

Rester av det gamle tilløpet til Tjersrudtjernet. Tjernet ligger bak til venstre. Vannet kommer fra drengsgøftene på Jarmyra, kanskje også som grunnvann fra åsene rundt..

Side 20 nederst. Tjersrudtjernet, 9.7.00

Tjersrudtjernet har navn etter plassen Tjersrud som lå like ved. Den var nok i sin tid oppkalt etter tjernet som kanskje også idag bare skulle hett Tjernet. Det er en frodig liten innsjø, som langsomt gror igjen. Den var atskillig større i 1920. Kanskje er vannstanden senket noe også. Vannplanter og siv preger overflaten og strendene, sjøfugl og ender trives godt, og fisk er det også i den.

Øverst.

Gamle apotekgården, 7.10.00

Bak apoteket til høyre ser vi dalen på vestre side av Skallum-åsen som Stabekken rant ned i. Gamle Ringeriksvei går på tvers og fotgjengerovergangen til venstre går over enden på Tjersrudveien. Bekken kom ut til høyre på bildet nesten borte ved Ringstabbekkeveien som vi ikke ser. Derfra gikk bekken diagonalt over veien mot treklyngen til venstre. Der er det en bratt skråning ned mot Egerdammen. Eldre folk husker ennå at bekken laget en fin foss ned der.

Over. Jarmyra, 23.10.00
Tjersrudbekken fra Øvrevoll
kom ned der det nå går en trapp
opp fra Jarmyra. Bærumsveien i
forgrunnen.

Under. Egerdammen, ca 1.mai.00
Egerdammen sett fra demningen som ble ført opp omkring 1900. Før
var det et bekkeløp her. Langs strendene har kratt og strandplanter
laget fine miljøer for hekking. Litt ut på sommeren kan vi se
andefamiliene ro omkring. De kommer gjerne stimende mot
besøkende og ser deg alvorlig inn i øynene. Hvis du ikke har noe mat,
sprer de seg skuffet utover igjen.

Ballerud og Store Stabekk har det vært noen karussdammer. Bekken fikk tilløp fra begge sider, fra Lorangjordet og fra Uteladejordet og Gullbakkjordet. Bekkens opprinnelige løp her kjenner vi ikke. Allerede på amtskartet fra 1882 ser det ut til at bekken er rettet ut, antagelig som ledd i tidlig drenering av jordene. Den krysset Gamle Drammensvei og rant videre like vest for Stabekk Bo- og Behandlingscenter. Der hvor senteret nå ligger, var det før en dam, Lorangdammen. Den var anlagt av Peter Lorange en gang sist på 1800-tallet for å sikre vann til gartneri og drivhus. På et udatert maleri av Chr. Skredsvig "Sommermorgen Stabæk" kan vi se dammen, jordene og litt av bebyggelsen. Det antas malt i 1884, det vil si at dammen har vært anlagt noen år før det. Dammen var i sin tid et populært sted for å gå på skøyter. Jens Book-Jensen vokste opp på Store Stabekk, og han har fortalt at så snart isen la seg, startet de med snabelskøyter, kjepp og tennisball på Lorangdammen. I dag er det vel bare de eldste som husker snabelskøytene og skruskøytene.

Videre ned skråningen rant bekken sydvest- over inntil den tverrvendte over Terrasseveien og fulgte søkket nordøstover langs Markalleen og jernbanen forbi gamle Strand stasjon. Halvveis langs den nye Jernbaneveien mot Stabekk stasjon, rett inn for krysset Professor Kohts vei og Markalleen, tverrsnude bekken igjen og rant rett ned til Holtekilen. Den passerte dette veikrysset, ned Kveldsrosvingen, rant øst for bensinstasjonen ved E 18 og så ned Holtejordet. Her, som mange andre steder, er det skjedd store inngrep med veianlegg og flytting av masser, slik at det idag er vanskelig å se at bekken kunne finne frem. Det siste stykket gjennom Holtet gård passerte bekken noen dammer, kanskje isdammer, før den rant ut i fjorden. Der hvor utløpet var, er stranden fylt ut omlag 20 meter siden 1925.

Der hvor bekken tverrvendte ved Markalleen og tok seg ned over Kveldsrosvingen, kom det et tilløp fra Skogveien og ett fra Storengveien (Hansajordet). Storengveien går i en dal mellom to skarpe åser. Omtrent rett syd for Jar kirke er vannskillet for det som renner til Stabekk og det som renner østover mot Lysakerelva.

Det beskjedne tilløpet fra Skogveien passerte Gamle Ringeriksvei nedenfor Skogveien, og rant videre over Peterhov innenfor Kongehaugen og derfra rett ned over Gamle Drammensvei til der Stabekken bøyde av under jernbanen.

Tilløpet fra Storengveien kom fra dalsøkket opp mot Kringsjøveien i Jarmarka. Bekken fulgte

Trudvangveien til den krysset Skogveien og rant derfra rett sydover til Storengveien der hvor det nå går en gangvei. Videre rant det langs Storengveien, og nesten fremme ved Gamle Ringeriksvei bøyet tilløpet sydover på østsiden av kinoen og rant ut for en bratt skrent på oppsiden av bensinstasjonen. Dette tilløpet var ikke så stort som selve Stabekken, men ved snesmelting og regnvær kunne det nok bruse fra en liten foss på dette stedet.

Enda et lite tilløp fra øst kom fra Tranbærmyra som lå øst for Stabekk stasjon. Tranbærmyra ble dyrket opp i 1786, 100 år før jernbanen kom. Nå går jernbanen rett over myra hvor det i sin tid ble anlagt stoppestedet Myra. Det er nå borte.

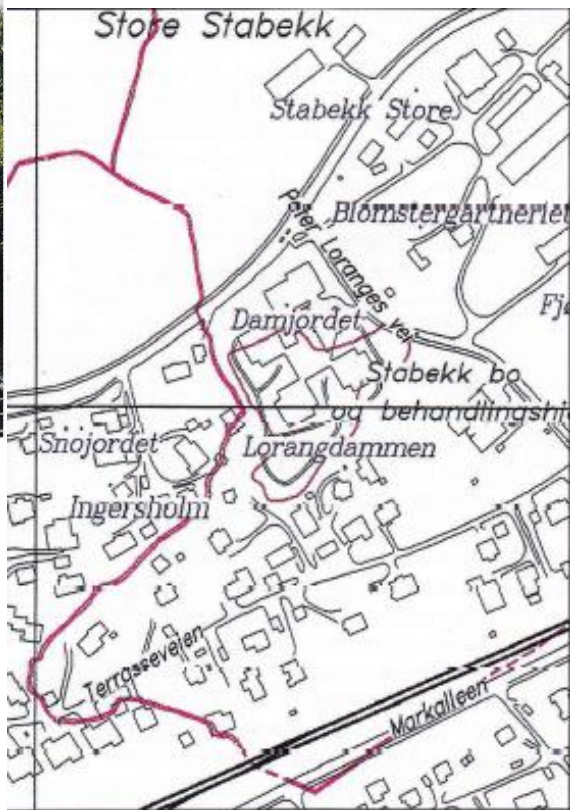
Hvor er så bekken idag? Alt vann fra bebyggelse og terreng blir i dag samlet i et avløpsnett som stort sett følger det gamle bekkeløpet. Hovedledningen går i kanten av Jarmyra nedenfor Bærumsveien, altså utenom tjernet, og videre i ganske rett linje mot svingen i Gamle Ringeriksvei der hvor Ringstabekkveien kommer ned. På Skallumområdet følger avløpsledningen stort sett det gamle bekkeleiet, men går i en bue rundt Egerdammen. Utløpet i Holtekilen har det ikke vært mulig å oppspore.

Avløpsnettet samler opp både det naturlige vannet, kalt overvann, og spillvannet som kommer fra bebyggelsen. Alt ledes til tunnelen til VEAS-anlegget. Den kommer fra Oslo og passerer under Lysakerelva like ved Jar skole og går deretter under Stabekk-vassdraget like ovenfor Egerdammen. Mesteparten av spillvannet og overvannet fra Stabekk-feltet ledes til påslippspunkter for tunnelen ved Jar,

Stabekk-vassdraget drenerer et område på 5 katt midlere vrenning på 191/s pr. kvadratkilometer ville abgitt Stabekk-vassdraget drenerer et område på 5 katt midlere avrenning på 191/s pr. kvadratkilometer ville gitt en midlere, naturlig vannføring ved utløpet på 1001/s. Ved snøsmelting og regn har vannføringen sikkert vært mye større, kanskje det ti-dobbelte, og tilsvarende liten ved langvarig kulde eller i en nedbørfattig sommer. Avrenningen var ca. 3,1 millioner kubikkmeter pr. år. Målinger som utføres gjennom driften av VERS viser at det føres over 4 millioner kubikkmeter vann fra Stabekkvassdraget til VEAS. Av dette er bare en mindre del avløp fra bebyggelse og virksomheter, resten er det som en gang var en bekk.

Over. Stabekk 9.6.00
Tilløpet til Stabekk fra Storengveien rant ned i en liten foss til venstre for det gule huset, som ligger ovenfor bensinstasjonen nederst i Stabekk-bakken.

Under. Ballerud golfbane 2.6.00
Ballerud golfbane grenser mot Store Stabekks jorder og har avrenning til Stabekk.

Skallum og Østre Stabekk. Vannet renner disse stedene ned i tunnelen. Resten av bekken og avløpene nærmere Holtekilen blir pumpet opp til tunnelen.

Vestre Stabekk Vel ble stiftet som det første vel i Østre Bærum i 1898. I boken "STABEKK - En historikk" beskrives bl.a. at i begynnelsen av 1920-årene begynte man å få luktplager på Stabekk fra de mange huskloakkene som urensset rant ut i bekker og grøfter. I 1924 skrev Vellet til det kommunale ingeniørvesen at man ikke ville vente lenger på den "store kloakkplanen". Tiden gikk, det ble dårlige tider og tiltakene greide ikke å holde tritt med befolkningsveksten. Først etter krigen ble det fart i arbeidet med kloakkledninger og bekkelukking.

I dag ser vi vassdraget bare to steder:

Tjersrudtjernet og Egerdammen.

Tjersrudtjernet er en av Bærum's perler med frodig vekst av vannliljer, siv og skog rundt. Da det ble foreslått å bygge ny skole på Jarmyra, ble det sterke protester. Et av hovedargumentene mot skolen var at det ville ta bort noe av fornyelsesvannet til tjernet. 'dag kommer det bare fra myra og skrentene rundt og er allerede svært lite. Skolebyggingen på Jarmyra ble stoppet. Tjersrudtjernet har vært nevnt som en

av Norges verneverdige, næringsrike innsjøer.

Egerdammen er også en perle som er høyt skattet av barn og voksne. Også her er meste-parten av fornyelsesvannet borte og kommer bare fra området rundt dammen. Kommunen vedtok i september 2000 en reguleringsplan som omfatter 51 nye leiligheter, dels i enkelthus og dels i blokk. Alt etter måten planene blir gjennomført på, kan det spøke for fiske- og fuglelivet i dammen. Det er sterkt ønskelig å beholde mest mulig av det nåværende natur- og friområdet rundt dammen både av hensyn til vannfornyelsen og for å bevare naturomgivelsene, blant annet hekkeplassene.

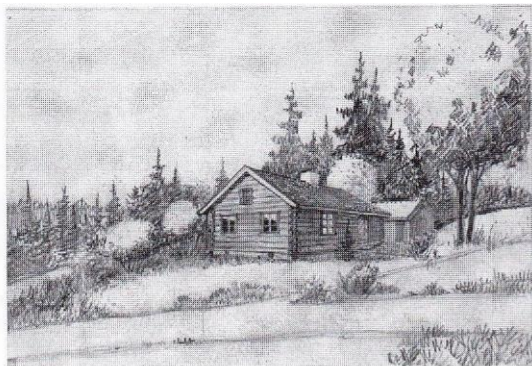
Ved det videre arbeid med sanering av avløpsnettet burde det kunne gis prioritet til at Tjersrudtjernet kunne få økt tilløp av vann og at utløpet fra tjernet kunne renne til Egerdammen og øke tilførselen av fornyelsesvann der også. Da kunne det til og med om noen år bli mulig å gjenåpne deler av bekkeløpet og gjenopprette fossen fra Gamle Ringeriksvei og ned til Egerdammen.

Under. Stabekk, 25.10.00

Her rant Stabekken, vel 500 meter nedenfor Egerdammen. Nå er det bare et søkk med busker og trær. Et stykke ingenmannsland uten mening.

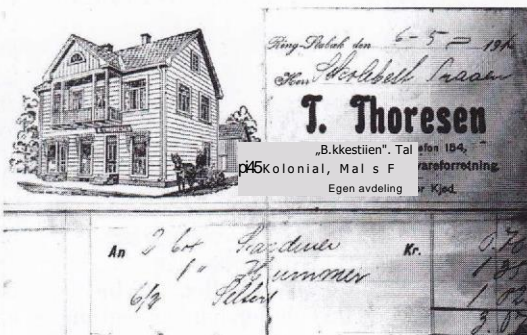
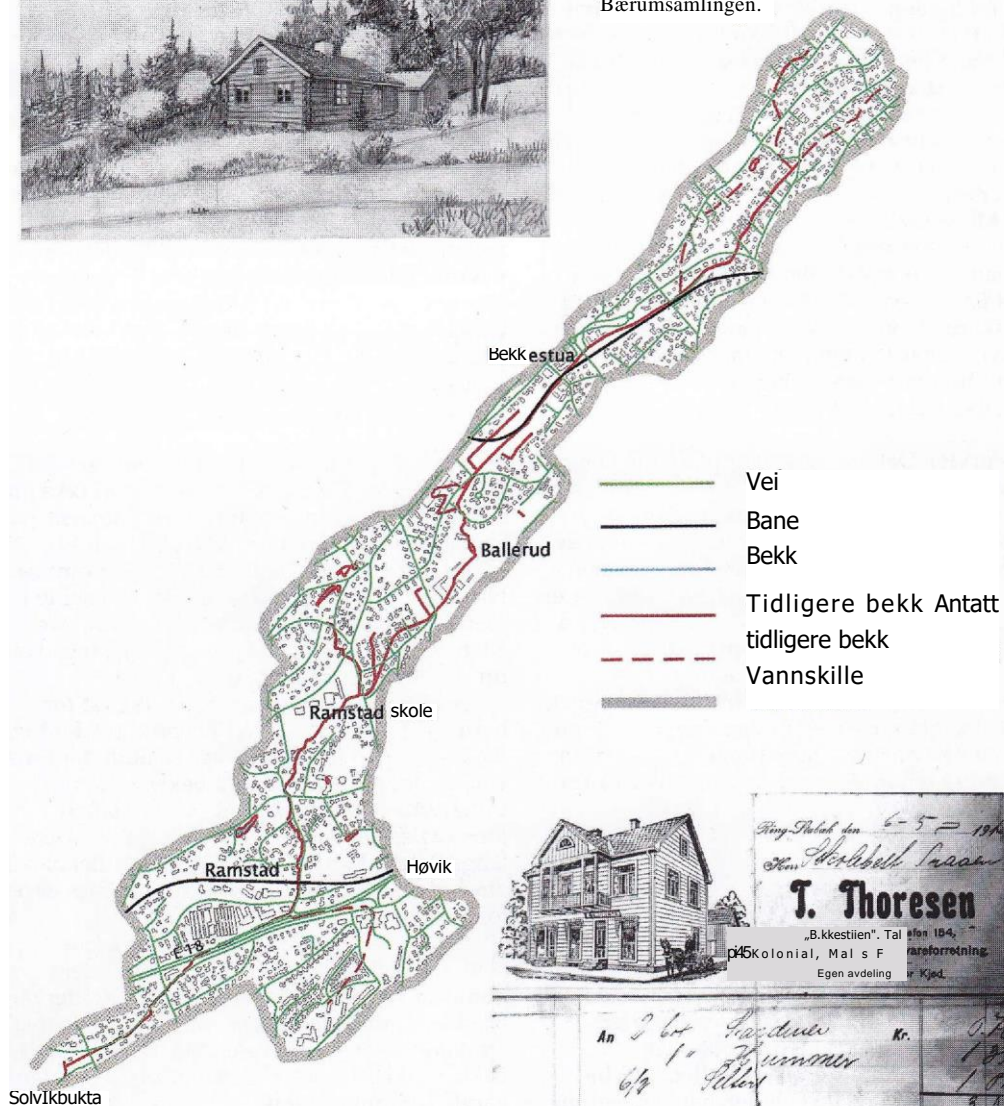

Bekkestubekken

Til venstre. Skisse av husmannsplassen Bekken, revet 1911.
Nederst. Bekkestua, oppført 1912.

Bildene er utlånt fra Bærum bibliotek.
Bærumsamlingen.

Bekkestubekken

Omtrent ved Ringstabekk stasjon på Kolsåsbanen er det et lite høydedrag mellom to dalfører hvor trikken passerer i en skjæring. I det østlige dalføret rant Tjernerudbekken som ble til Stabekk lenger nede. Det andre dalføret førte en bekk forbi Bekkestua som rant videre som Ballerudbekken og Ramstadbekken og endte med utløp i Solvikbukta. Slik rant denne bekken for mange år siden. Nå finner vi ikke bekken noe sted. Den går i rør som fører både bekevannet og spillvannet til VEAS-tunnelen. Den nederste delen av bekken og avløpet fra bebyggelsen blir fanget opp av en pumpestasjon innerst på båttopplagsplassen til Solvik båtforening.

Bekkestubekken hadde sitt utspring på Grav i området mellom Gimleveien og Ringstabekkveien og fulgte Underhaugsveien ned til Bærumsveien. Når man går der mellom de to skarpe åsene, skjønner man at Underhaugsveien har fått sitt navn med rette. Bekken krysset Bærumsveien i svingen nordvest for Ringstabekk stasjon. I dalen langs Underhaugsveien ble det under gravearbeid avdekket to jettegryter. Det var også et oppkomme i lia på vestsiden. Under graving er det funnet noe som kan ha vært en vannledning av tre. Det sies at det har gått en drikkevannsledning i retning av Ring-Tabekk. Etter å ha krysset Bærumsveien fulgte bekken trikkelinjen forbi Egne Hjem og et stykke forbi Bekkestua stasjon. Bebyggelsen på Egne Hjem ble startet av typografene for over 100 år siden. Den gikk under navnet "Typebyen". Da byggefeltet var ferdig utbygget, startet typografene en egen forening, og det var den som fikk navnet "Egne Hjem". Typografene tok et tidlig tog fra Stabekk stasjon, det fikk fort navnet "Typetoget".

Bekkestua har navn etter husmannsplassen Bekken (Bechen) under øvre Stabekk (Ring-Tabekk). Om navnet kommer av bekken eller et personnavn, Bechen, er uklart. Plassen lå der hvor Ruudgården nå ligger. Den er nevnt i matrikkelen fra 1771. Midt på 1800-tallet var Bekken et av de skjenkestedene i Bærum som ikke hadde bevilling. Det har åpenbart vært mange skjenkesteder i Bærum den gang. Husmannsplassen var fra 1600-tallet. Den ble revet i 1911. Det fins ikke bilder, bare en tegning av den. Året etter ble det oppført et nytt og større hus hvor T. Thoresen og senere Nic. O.

Ruud hadde kolonialforretning. Det har også vært serveringsstue med navnet Bekkestua der i den opprinnelige gården. Huset står der enda, og har fått et nytt tilbygg mot banen (og bekken). Da Kolsåsbanen kom i 1924, var Bekkestua-navnet i ferd med å bli glemt; det var sterk pågang for å kalle stasjonen Presterud. Bro over Bekkestubekken har det vært i over 200 år, antagelig meget lenger. I dag er det en bred bro smykket med statuer av Smågardistene. Hver 17. mai siden 1958 går Blomstertoget ledet av Smågardistene over broen og videre til Bjerkelunden.

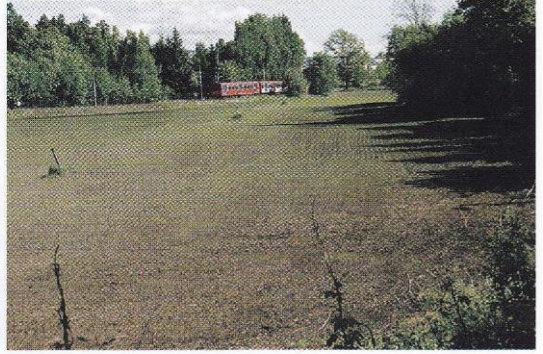
Trikkesporet under broen på Bekkestua går i bekkens naturlige far. I dag ser det ut som om man har sprengt en åpning for trikken, og folk flest vet ikke at det går en bekk i et stort rør rett under skinnene.

Der hvor trikkesporet bøyer av mot Gjønnes stasjon, er det sprengt åpning for trikken i den fjellryggen som Høvikveien går på. Denne ryggen danner vannskillet mot Nadderudbekken. Litt lenger syd, øverst ved Høvikveien, står rester av den samme bergknausen. En del ble fjernet for å gi plass til en boligblokk. Knausen het Limsteinhaugen (fornorskning av limestone = kalkfjell). Den ga råstoff til en kalkovn som skal ha ligget ved Kleivveien et sted.

Fra Bekkestua rant bekken gjennom Gjønnesmyra. Denne ble drenert, men ikke godt nok i første omgang. Brukeren på Gjønnes gård anla sak mot kommunen som gikk helt til Høyesterett før ny drenering ble gjennomført. Nå er det en fin kornåker der. Bekken skilte lag med trikkesporet på Gjønnesmyra, rant over Kleivveien og gjennom lekeområdet langs veien før den svingte ut over Søråsen.

Bekken rant ned skråningen like øst for barnehagen til flatene ved Ballerud og der hvor hagesentret nå ligger. Det var en dam der for å vanne grønnsaker. Her fikk bekken navnet **Ballerudbekken**. Den fulgte videre langs Johs. Faales vei, krysset denne og gikk videre langs Rektor Hertzbergs vei. Der var det bare litt om å gjøre før bekken kunne svingt østover og forenet seg med Stabekken.

Etter å ha krysset Høvikveien svingte bekken, nå **Ramstadbekken**, sydover der Ramstad skole nå har ball- og lekeområder og tråket seg mellom husene mot krysset Gamle Drammensvei — Kirkeveien. På disse flatene har bekken sikkert buktet seg mye, men er i følge gamle kart antagelig tidlig blitt rettet ut da områdene rundt ble drenert for jordbruk og av hensyn til den gamle Drammensveien.

Fra Gamle Drammensvei har bekken fulgt langs Kirkeveien rett ned til Ramstadsletta. Nå kan man bare se kumlukkene etter lukkingen av bekken. Under en regnflom i 1965 ble et av kumlukkene like ovenfor jernbanen kastet til side slik at bekken strømmet opp og fulgte veien nedover. Senere har slike episoder forekommet nærmere Solvikbukta.

I sin "Billedbok for børn" sitter Elling Holst i hagen og skildrer bekken og naturen:

øverst til venstre. Bekkestubekken, 3.7.00
Her har Gamle Ringeriksvei gått i bro over Bekkestubekken i over 200 år. Den nåværende broen er smykket med skulpturer av

Smågardistene. Til høyre ses den nye delen av Ruudgården og litt av den gamle, som ligger der husmannsplassen Bechen lå og Bekkestua ble bygget i 1912. Til venstre ligger Handelens hus.

øverst til høyre. Gjønnemyra, 28.3.00
Bildet er tatt fra Kleivveien mot Bekkestua. Her lå Gjønnemyra som ble drenert og nå er kornåker. Bekkestubekken gikk gjennom denne myra. I dag går bekken i et stort rør som ligger under de tre kumlukkene som er merket med staker.

I midten til venstre. Ballerubekken, 5.7.00
Gjennom skogen til høyre på bildet kom Bekkestubekken ned fra Søråsen. T skrenten nedenfor barnehagen kan man tydelig se det tomme bekketaret. Bekken rant gjennom Ballerud gård og gartneri i retning av Ramstad og kaltes her Ballerubekken. Det som er igjen av bekken etter påslippspunktet ved Søråsen bak skogen, går i rør under det blomsterdekorerte kumlukket i forgrunnen.

I midten til høyre. Solvik pumpestasjon, 28.3.00
Solvik pumpestasjon ligger for enden av båttopplagringsplassen til Solvik Båtforening. I tillegg til Ramstadbekken tar den bl.a. Med spillvann fra Høvikodden og VERITAS. Det er den største pumpestasjonen for spillvann i Bærum. Spillvannet pumpes til påslippstedet ved øverenden av Engervannet hvor vannmengden måles og sendes ned til VEAS-tunnelen.

Nederst. Underhaugsveien, 23.10.00
Underhaugsveien følger der Bekkestubekken kom ned før den ble lagt i rør. Åsen til venstre går opp til Bjerkelunden og Grav.

*Engen står så gul og grønn,
solen strør sitt gull i sjø'n
bekken rinner tyst og snygg
under vidjens bue myg,
bror min bygger dammer
til sin sag og hammer.*

Han bodde nederst i Kirkeveien mot Drammensveien. I dag bor Else Michelet i det samme huset og uttaler (til Aftenposten 26.2.00) at hun skulle ønske hun kunne høre bekkesildring og knirkende kjerrehjul i stedet for dunder og støy fra E18.

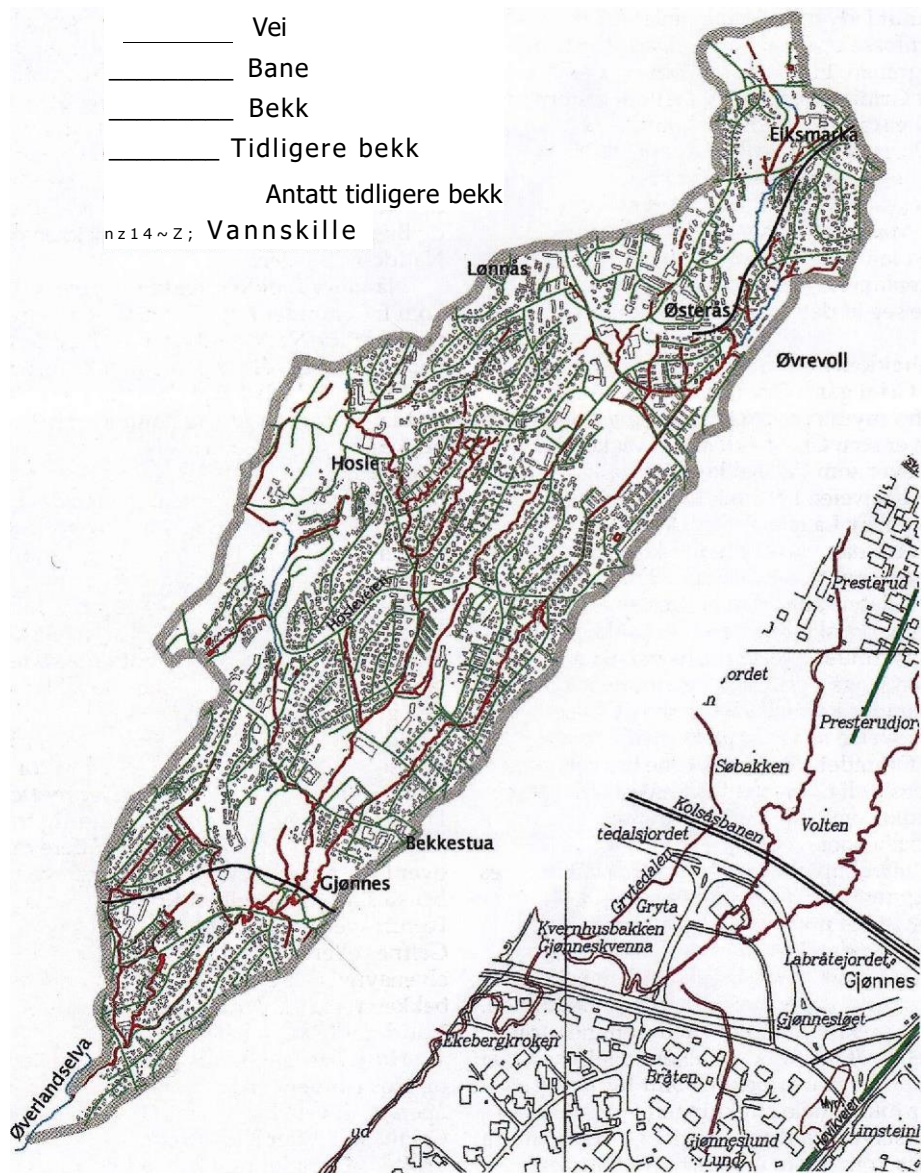
På Ramstadsletta fikk Ramstadbekken tilskudd av en sidebekk fra Plahtejordet, området mellom Fjordveien og Glassverkveien. Videre fulgte den omtrent den tidligere Drammensveien, nå Sandviksveien, ned til Ramstadbukta, som i dag kalles Solvikbukta. Solvikbukta gikk for 75 år siden over 100 meter lenger inn. Der, som mange andre steder i Bærum, har det vært foretatt store endringer med terrenget ved masseforskyvninger og utfyllinger. Det er i dag bare to dammer i dette nedbørfeltet, en på Ramstad gård og en på Søndre Høvik gård. Begge ligger på privat grunn og ingen av dem er synlig forbundet med bekkeløpet.

Bærum's bebygde arealer var i sin tid sjøbunn. I dalsøkkene og på de store flatene var det store løsavsetninger, ofte leire. Bekkene har gravet seg vei, tildels i dype grøfter. Eldre folk husker at det kunne være vanskelig å krysse bekkene mange steder.

Utslipet i Solvikbukta kom tidlig i søkelyset fordi forurensningene førte til en rask nedgroing av buktas innerste del. Forsøk på å lede avløpet et stykke ut var bare delvis vellykket. Det var først da den nye pumpestasjonen som fører alt avløpet til VEAS-tunnelen ble satt opp, at grønskeveksten i bukta ble redusert. Dette er den største av de mange pumpestasjonene i Bærum. I tillegg til Ramstadbekken tar den med avløp fra hele Høvikodden inklusiv Veritas og forretningsområdet på Høvik. På Søråsen gikk Bekkestubekken rett over tunnelen til VEAS, og samleledningen for overvann og spillvann går samme sted. Der er det anlagt et påslippsted.

Nedbørfeltet til Bekkestubekken er omlag 2,5 kvadratkilometer. Den midlere vannføringen før bebyggelsen kom var antagelig ca. 50 lis eller vel 1,5 millioner kubikkmeter per år.

Nadderudvassdraget

Nadderudvassdraget

Nadderudbekken er den mest brukte betegnelsen på et forgrenet bekkesystem fra en stor del av området mellom Kolsåsbanen og Griniveien. Den rant ut i Øverlandselva nedenfor Fossveien og Kvernfossen på Løkeberg. Den største og lengste grenen, Eiksbekken, kom fra området nord for Griniveien i søkket mellom Østern gård og Grini gård. Andre grener kom fra Lønnås og Hosle. Bortsett fra noen mindre partier langt oppe er bekkene nå borte, lagt i rør. Beskrivelsen av bekkesystemet må derfor stort sett gjøres i "fortid". Mange steder er det foretatt store inngrep i landskapet med fyllinger, skjæring og bakkeplanering slik at det er vanskelig å forestille seg at det noen gang har rent en bekk der.

Eiksbekken kom fra området mellom Østern gård og Grini gård. Der lå Lille Østernmyr. Vannet fra myra rant dels nordøstover og videre sydøstover som Grinibekken til Lysakerelva og dels sydover som Eiksbekken. Eiksbekken krysset Griniveien i et søkk like øst for parken med støtten av Laurits Sand. Det står NEI på støtten fordi han tross umenneskelig tortur ikke røpet noe til det tyske Gestapo. Bekken fortsetter, delvis åpen, langs Breskehaugstien. Ved Eiksmarka skole er den blitt lukket til den har krysset under Niels Leuchs vei. Så er den igjen åpen langs Bråstastien og videre ned et dalsøkk under Røabanen som går i bro og Nadderudveien som går på en fylling over bekken. Området rundt den åpne bekken er en liten skogsdyll tilknyttet Eiksmarka Vel. Det er flittig brukt som tur- og gjennomgangsåre for Eiksmarkabeboere. I den senere tid er det nedlagt betydelig arbeid for at dette skal bevares som en grønn lunge. Dalsøkket med åpen bekk fortsetter til det nordvestre hjørne av Øvrevollområdet. Her kom det et tilløp fra øst. Derfra renner Eiksbekken åpen videre i et markert skogbevakst søkk vest for galoppbanen. Det er tett orekratt langs bekken, som her er lite tilgjengelig. Ut for krysset General Fleischers vei og Nadderudveien er bekken blitt lukket og fortsetter lukket hele strekningen videre ned til Øverlandselva. Fra Rugdemyra og Svenskemyra på Lønnås kom det et markert tilløp fra vest omtrent der Nordveien nå går. Eiksbekken rant videre der hvor turveien nå går øst for Hagabråten.

Under navnet **Gravsbekken** fortsatte den langs Fagertunveien til den krysset Hosleveien. Videre fortsatte den mellom Fagertunveien og Nadderudveien og krysset den siste ved Brageveien. Ved Bekkestua krysset den Gamle Ringeriksvei og rant mellom Volten og Presterud allé og ut på Gjønnnesjordene. Like nedenfor Gamle Ringeriksvei gikk den i en markert liten dal hvor det var laget en dam som ungene badet i. Etterhvert ble vannet så forurenset at badingen stoppet av seg selv. Bekken var demmet opp med en mur hvor det var en fin foss når vannet rant over. Nå er dammen borte og bekken går i rør. Men man kan ennå tydelig se at det er et kraftig søkk mellom husene som sogner til henholdsvis Volten og Presterud alle. Omtrent der hvor bensinstasjonen ligger, mellom T-banen og Bærumsveien, møttes Gravsbekken og Nadderudbekken.

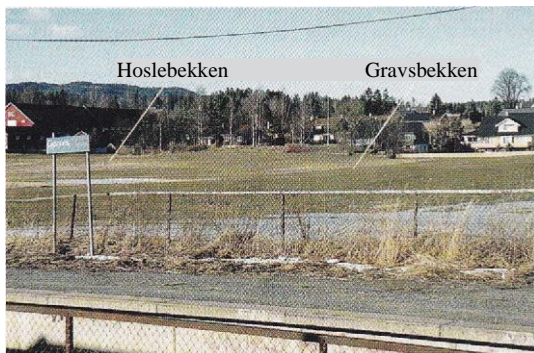
Nadderudbekken hadde to grener. Den østre kom fra området hvor Eikeliskolene ligger og rant vest for Nadderudveien og Nadderud gård ned til krysset Falkeveien og Hubroveien. Vest for Nadderud gård rant den gjennom Nadderuddammen, den eneste dammen i hele dette bekkesystemet. Den er nå fylt igjen. Terrenget er gjort svakt skrånende slik at det er vanskelig å tenke seg at det var en relativt stor dam der. Den var et populært sted å gå på skøyter. Den vestre grenen kom fra Ringeriksmyra og Lønnåsen nord for husmannsplassen Bekken eller Bekkeløkka under Østre Hosle gård. Rett nord for krysset Kapellanveien/Magnus Blikstads vei møttes flere små tilløp og rant i nokså rett linje langs Øygardsveien til Falkeveien. Her møtte den grenen østfra og rant videre mellom Nadderudhallen og Nadderud stadion. Bekken krysset Gamle Ringeriksvei like vest for innkjørselen til Gjønnnes gård. Her møtte den Hoslebekken og rant under en kraftig trebru som førte inn til Gjønnnes gård. Videre rant den over jordene og møtte Gravsbekken ved bensinstasjonen mellom Kolsåsbanen og Bærumsveien. Navnet Gjønnnes kommer av Geffnes eller Gieffnes. Det kommer av elvenavnet Gef eller gefa = gi. Det må bety at bekken forbi gården var givende og det må være Nadderudbekken det siktes til.

Hoslebekken hadde tilførsler fra Sauejordet og Hoslejordene. For 75 år siden rant den i en åpen grøft vest for Søndre Hosle parallelt med Griniveien. Etter å ha krysset gårdsveien svingte grøften 90 grader mot øst og rant ned i bekkefaret langs turveien ved Hoslejordet. Hvordan det opprinnelige bekkefaret har gått, er vanskelig å si. Bekken videre nedover er åpen en

Øverst. Hoslebekken 7.5.00

Deler av Hoslebekken er åpen i det øvre partiet langs Østre Hoslejordet. Ca. 200 meter lenger ned går den inn i et rør under tverrveien Furulia og er ikke lenger åpen

I midten. Gjønnesjordet, 28.3.00

Over denne østre del av jordet på Gjønnes gård rant Gravsbekken og Hoslebekken hver for seg men nokså nær hverandre. De krysset under Kolsåsbanen og møttes der hvor bensinstasjonen nå ligger. Deretter rant bekken ned i forsenkningen som het Gryta, som egentlig er begynnelsen på dalen ned til Øverlandselva ved Fossbakken og videre ned til Engervann.

Nederst. Nadderudbekken 3.7.00

Her mellom Bærumsveien og Kirkeveien gikk Nadderudbekken i sin tid. Nå ses bare turveien. Nede i bakken går det to rør. Et stort rør for overvann og et mindre rør for spillvann. Når man går denne turveien, kan man fra mange kumlokk høre en tydelig sus fra vannstrømmen dypt nede.

strekning på ca. 600 meter langs turveien til den når veien Furulia. Herfra er den lukket. Bekken rant ned over jordet hvor busselskapet nå holder til og fulgte videre Gamle Ringeriksvei til den møtte Nadderudbekken. Bekkemøtet var like syd for Gamle Ringeriksvei og før gårdsveien til Gjønnnes. Nederst på Gjønnnesjordet, like ovenfor Bærumsveien, møttes de store tilløpene Gravsbebben og Nadderudbekken.

På Gjønnnesjordet ble altså de tre bekkene Gravsbebben, Nadderudbekken og Hoslebekken samlet. De to hovedgrenene av dette bekkesystemet rant på hver sin side av Volten før de møttes der hvor bensinstasjonen ligger i dag. Der hvor veien Volten går var det opprinnelig en langstrakt leirkul som nå er jevnet nesten helt ut. Den fikk navnet Volten fordi det var treningsområde for kavaleriets hester. I forsøkningsveien ved siden av turveien under Bærumsveien kan man enda være så heldig å se litt rennende vann. Kanskje kommer en liten dam der. Stedet heter Gryta og var et kjent og kjært sted for barn og ungdom. En skibakke stimulerte hoppsporten hos de helt unge. Alvorlige dyster ble utkjempet der.

Fra Gryta og ut har navnet Bekklabebben vært brukt. Nå brukes bare Nadderudbekken. Bekken krysset Bærumsveien ca. 25 meter øst for turveiundergangen og laget noen underlige krøller før den fortsatte langs turveien sydovert. Langs den fine turveien i dalen må vi i dag nøye oss med å se kumlokkene og kanskje også høre brusert av vannet dypt nede. Kirkeveien, som kanskje er like gammel som Haslum kirke, krysset opprinnelig bebben på Ekeberg bru; nå går veien over dalsøkket på en bred fylling. Mellom Bærumsveien og Kirkeveien kom det flere tilløp fra områdene nedenfor Østenåslia og Anton Tschudis vei. Nedenfor Kirkeveien gikk

bekken bratt nedover til den møtte Øverlandselva nedenfor Kvernfossen. Så langt opp går sjørrreten.

Det har vært to kverner i Nadderudbekken. Gjønneskvenna var en flomvasskvern som ble brukt vår og høst når det var nok vann. Kvernen sto nede i Gryta, som da ble kalt for Kvennhusbakken. Lenger nede kan det ha stått en flomvasskvern til. Den må ha stått i bekkefallet syd for Kirkeveien. Ellers var det mange sagbruk og møllebruk i selve Øverlandselva. Disse var en verdifull del av gårdene de hørte til.

Omlag halvparten av avløpet i Nadderudbekken, ca. 2 millioner kubikkmeter pr. år, er samlet opp som overflatevann og renner ut i Øverlandselva. Resten, sammen med avløp fra bebyggelse og virksomheter, er ført til tunnelen til VEAS. Eiksbekken-Gravsbebben er holdt ren ved at spillvannet fra bebyggelsen går i egen ledning ned til Hosleveien. Der blir spillvannet via en tunnel ført noen hundre meter vestover til Nadderudbekken. Det rene bekevannet renner videre i eget rør omtrent i det gamle bekkeløpet ned til Øverlandselva. Like ovenfor samløpet med Øverlandselva er det et påslippssted til VEAS-tunnelen for spillvannet som går i eget rør ved siden av.

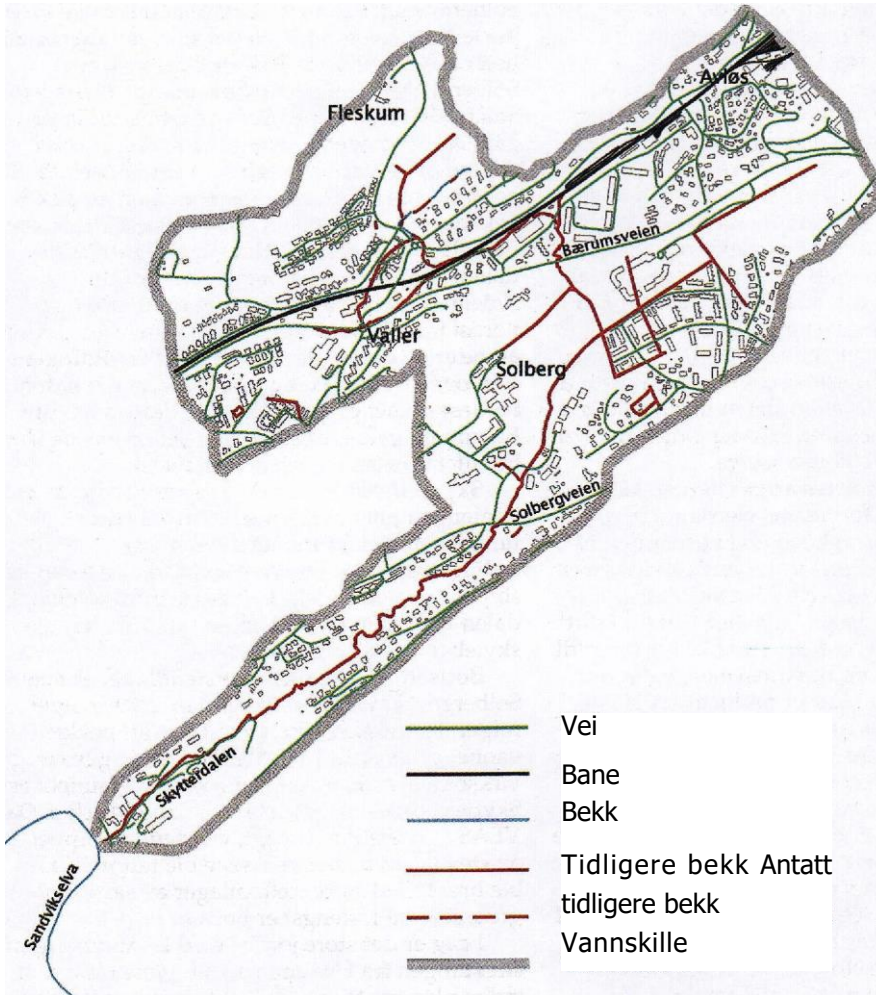
14. juli 1999 var det et intenst regnskyll i Bærum med store flomskader og vann i 350 kjellere. Avløpsledningene fra Kirkeveien og ned til Øverlandselva hadde ikke stor nok kapasitet. Vann strømmet opp gjennom kumlokkene og rev med seg sand og fyllmasse fra turveien. Den måtte stenges for trafikk og veien bygges opp på nytt. Det var nifst å se hvor effektivt vannet hadde vært med å grave ut meterdype skar. Det så ut som et Grand Canyon i miniatyr. Der hvor vannet igjen strømmet sakte, avsatte sanden seg som en barke en aur.

Nadderud bekkesystem dekker ca. 6,2 kvadratkilometer og har hatt en årlig avrenning på over 4 millioner kubikkmeter. Middelvannføringen har vært omlag 130 l/s.

Til **venstre**. Nadderudbekken, 3.7.00

Overvannsdelen av Nadderudbekken, det som kommer fra Eiksbekken, blir sluppet ut i Øverlandselva. Det skjer et stykke nedenfor Kirkeveien hvor det er laget en tunnel gjennom bergryggen som Fossveien fører ut på. Om sommeren er utslippet skult bakom løvet når man går stien på vestsiden av fossen.

Solbergbekken

Solbergbekken

Det vi kaller Solbergbekken var et større bekkesystem mellom Øverlandselva og Sandvikselva, med utløp i Sandvikselva gjennom Skytterdalen. En østlig del kom fra Avløs og jordene der Løkeberg skole ligger i dag. En annen gren kom fra Valler.

Hvor synlig bekken en gang har vært i den østlige grenen, er usikkert. Den nedre delen av området heter Nordenga og Vallermyra og de flate jordene har nok vært ganske våte, kanskje myrlendte. I dag kan vi registrere ifølge gamle kart at en rekke grøfter var anlagt før 1920-årene. Jordene er blitt fine kornåkrer. Solberg ble bosatt allerede i eldre jernalder og er altså en av de meget gamle gårdene i Bærum. Jordene har antagelig tidlig vært grøftet og dyrket opp. Alderen på grøftingen vet vi ikke, men omleggingen til moderne drenering med rør må ha skjedd ut på 1900-tallet. Det er nå vanskelig å se spor etter noen bekk på de flate jordene, alt er lagt i rør helt ned til Sandvikselva.

Den nordlige grenen starter i den vestlige delen av åsen nord for Vallerveien og jordet nedenfor Dæliveien. I skogen og nesten ned til rundkjøringen Vallerveien-Nesveien kan man ennå se bekken flere steder. Like vest for rundkjøringen har antagelig Valler kalkovn stått. I 1924 hadde bekken videre to løp, et vestover til Valler trikkestasjon og Bærumsveien, og et rett ned mot trikkelinjen. Det er mulig at løpet vestover ikke var naturlig, men anlagt av praktiske grunner. Det vestre tilløpet samlet opp tilsig fra områdene mot Øvre og Nedre Gjettrum. Det gikk via rundkjøringen Bærumsveien--Vallerveien tilbake til trikkelinjen hvor det møtte det andre bekkeløpet.

Etter gjenforeningen av de to små tilløpene rant bekken omlag 300 meter østover mot Durud omtrent der trikkelinjen nå går. Derfra svingte den rett ned mot de store jordene og krysset Bærumsveien, omtrent ved undergangen til C. F. Henriksens vei. Bekken rant over jordet noe vest for den nye skolen og tok opp tilløpet fra øst.

I den bratte åsen ned mot Solbergjordet har det vært anlagt flere hoppbakker. Den store skibakken ble anlagt allerede i 1888. Tilløpet starter høyt oppe i Solbergåsen. Solbergbakken var den mest kjente skibakken i Bærum før Skuibakken ble anlagt. Den ble senere utstyrt med plast, slik at man kan overvære skihopp

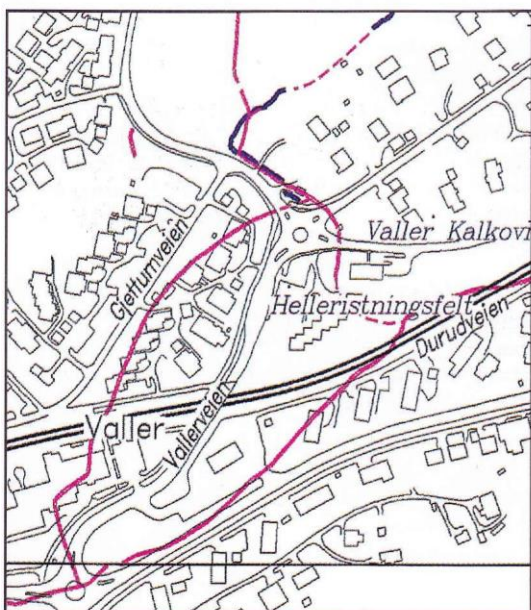
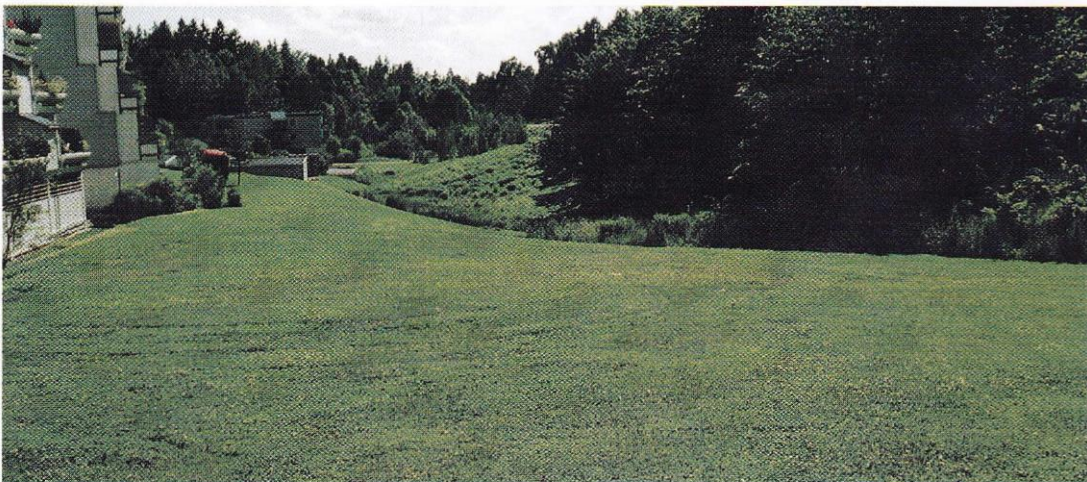
midt i sommervarmen. Solberg er ellers godt kjent for pleiehjemmet for epileptikere som ble etablert i 1911, og i dag heter Statens senter for epilepsi. Vest for hoppbakken startet Vallerbekken, som rant parallelt til Solbergbekken ned til Sandvikselva bare vel 100 meter lenger nord. Også den er lagt i rør.

Først der hvor Solbergbekken nærmet seg Solbergveien, kan vi tydelig se at det har vært et bekkedar. Like ved går en vei som ganske enkelt heter Solbergbekken. Bekken krysset under Solbergveien mellom Krabberud og Lillehagen. Småbruket Krabberud lå der Krabberudlia nå går. Det ble fradelt Solberg i 1860. Videre ned Skytterdalen var Solbergbekken en brusende bekk med enkelte stillere partier. Det var fisk i bekken, bekkørret som ikke ble særlig stor, men den ble fisket og stekt. Det går en kraftlinje i dalen, men ingen gjennomgående sti. På sydsiden reiser Løkkeåsen seg bratt opp og på nordsiden den mindre bratte Skytteråsen. Disse åsene er en del av de karakteristiske foldingene som oppsto for flere hundre millioner år siden. Foldesystemet er tydelig i store deler av nedre Bærum og øyene utenfor. Det gjenspeiles også i bunnformasjonene i indre Oslofjord.

Skytterdalen har en V-dalform. Sedimentene i dalen har antagelig for en stor del blitt skyllet ut under og etter landhevingen, og sedimentmassene har vært et bidrag til terrenget som Sandvikselva løpet ut gjennom. Navnet på dalen kommer av at her lå Bærum Skytterlags skytebane og skytterhus.

Bortsett fra det aller øverste tilløpet er hele Solbergbekkesystemet lukket. Hovedledningen følger der bekken gikk. Idag føres alt bekkvannet pluss spillvannsavløp fra bebyggelse og virksomheter til tunnelen til VEAS. Påslippet er i Skytterdalen vel 400 meter før Sandvikselva. Da VEAS-tunnelen ble anlagt, var dette påslippet et av stedene hvor steinmassene ble tatt ut. Dalen ble brukt til et stort mellomlager av sand og grus, som nå forlengst er borte.

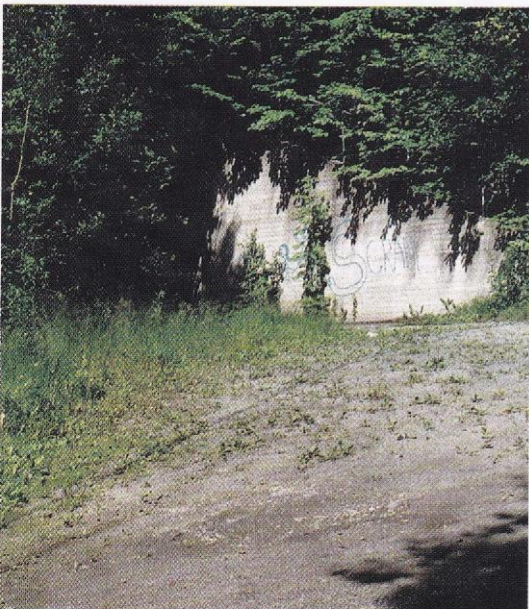
I dag er det store jorder med korndyrking på strekningen fra Haslum til Vallerveien. De skal ifølge planene forbli åkre. Riktignok er det nylig bygget en skole der, men vi må tro at det er det siste inngrepet. Kort etter krigen, da veksten i Bærum og hele Osloområdet tok til for alvor, ble disse jordene reservert for en 6-felts motorvei, som skulle bli en del av en Ytre Ringvei, utenfor Store ringvei. Den planen er nå forlengst skrinlagt.

Øverst til venstre. Solbergbekken, 4.7.00
Gjennom skogen bak rant Solbergbekken ned til Solbergjordet. Her møtte den vannsig og grøfter fra den østre del av jordene. Den rant videre mot venstre bak beltet med mjødur. Fotografen har stått rett foran bebyggelsen øverst i veien Solbergbekken.

Øverst til høyre. Solbergbekken, 4.7.00
Solbergbekken rant forbi blokkene og nedover langs skogkanten til høyre. Her ble bekkefaret mer og mer en markert dal.

Over. Solbergbekken, 4.7.00
I søkket nedover rant Solbergbekken langs veien Solbergbekken ned mot Solbergveien. Bekken er i dag ikke synlig noe sted.

Øver. Solbergbekken, 7.7.00

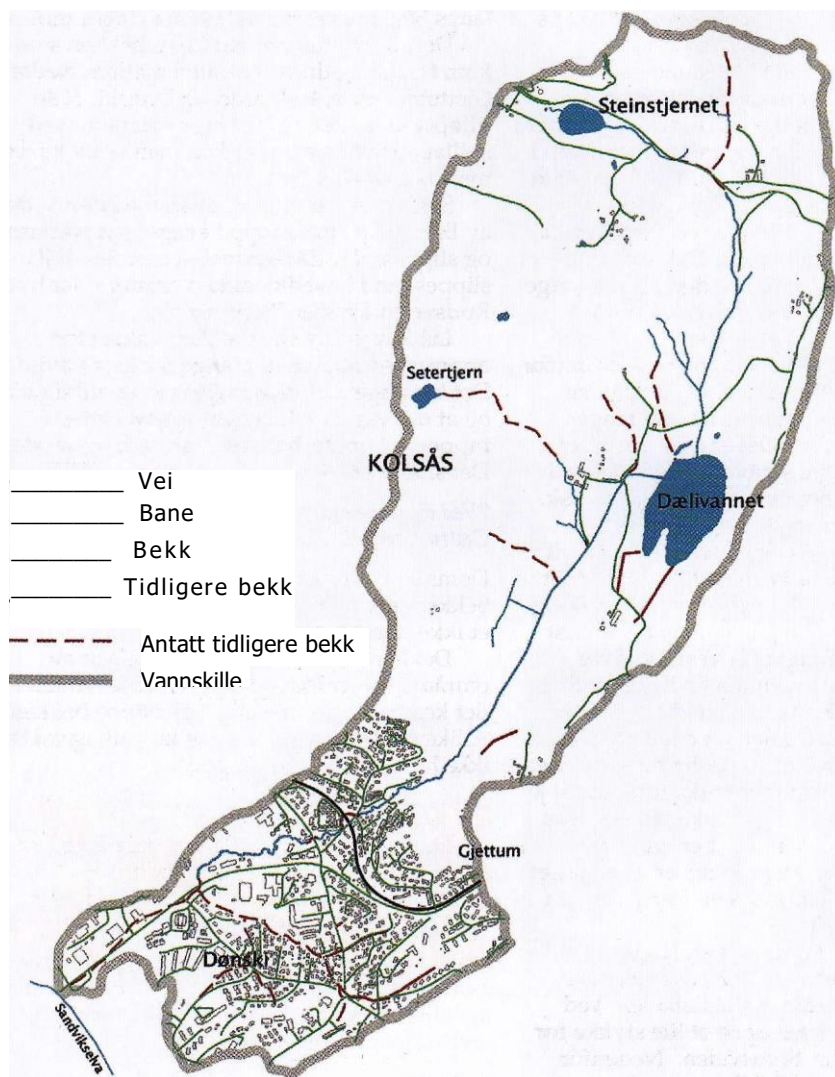
Øvre del av Skytterdalen, her sett nedover. Da bekken rant fritt her for mange år siden, var det noen flate partier hvor den buktet seg frem. Nå er det frodige haver med frukttrær. Fremdeles ville det være god plass til en bekk både her og lenger oppover på Solbergjordene.

Til venstre. Skytterdalen, 5.7.00

I den nederste delen av Skytterdalen går det en vei, som også heter Skytterdalen. Den fører opp til et av påslippstedene for spillvann til VEAS-tunnelen. Her ses bare inngangen.

Solbergbekken har et nedbørfelt på ca. 2 kvadratkilometer og har antagelig hatt en midlere vannføring på 371/s eller godt over 1 million kubikkmeter pr. år.

Dælibekken

Dælibekken

Dælibekken kommer fra Dælivannet øst for Kolsås. Nedbørfeltet utgjøres for en stor del av den oppdyrkede dalen mellom Kolsås, Steinsåsen, Gardlaushøgda og den lave Fleskumåsen. Det meste ble vernet i 1978, dels som landskapsvernområde og dels som naturreservat.

Det er mange tilløp til Dælivannet, det største kommer fra Steinstjernet, 201 moh. De store oppdyrkede arealene er drenert, og det har vel også endret vannbalansen og vannføringen i bekken noe. Dælivannet er et grunt, næringsrikt vann fra naturens side, og i tillegg påvirket av avrenning fra jordbruket. Det er en mangeartet og rik vegetasjon rundt vannet. Det har vært senket to ganger ved å fordype den 1,5 km lange strekningen av utløpsbekken der den renner mellom jordene. I tillegg skjer det en langsom gjengroing av vannet. Vannets størrelse er derfor betydelig redusert. Dælivannet er rikt på fisk, særlig gjedde, abbor og mort som kan fanges som stor og god matfisk. Det er også karusser der, som i mange andre småvann og dammer i Bærum, men den er neppe noen viktig matfisk.

Bekkestrekningen mellom jordene er nærmest utilgjengelig. Videre nedover mellom Levreåsen og lia mot Kolsås har Dælibekken et fint bekkeløp på ca. 500 meter med jevnt fall og mange vakre partier. Det har ligget en sag vest for Stampejordet, som igjen lå vest for Øvre Gjøttum gård. Denne saken må ha ligget ved denne delen av Dælibekken. Det går en turvei og mange tråkk i bekkedalen på dette stykket. Inntrykket av bekken skifter stadig ettersom det er mye eller lite vann. Her er smådyr og kanskje fisk. Går man på stien langs bekken høres brus under flom og klukking når det er lite vann. Bortsett fra jordbruksavrenningen er vassdraget lite påvirket før det kommer ned i byggesonen omtrent ved Brynsveien.

Der hvor bekken kommer ned langs Toppåsveien i krysset ved Damhaugveien, er den lagt i rør og ført under Kolsåsbanen. Ved Toppåsjordet er den igjen åpen et lite stykke før den er lagt i rør under Brynsveien. Nedenfor Brynsveien og like nord for Bærumsveien er bekken igjen åpen og renner åpen ca. 500 meter nedover. Dælibekken ble kalt Vebekk på dette stykke og ned til Sandvikselva. Ettersom bekken stort sett er borte, er navnet også gått ut av bruk. Det går en turvei like ved det øvre, åpne bekkestykket nedenfor Brynsveien. Selve

bekken er stort sett omgitt av tett kratt og lite tilgjengelig slik at plante- og dyrelivet i noen grad er beskyttet. Like ved Bærumsveien, og på motsatt side av der Levrestien kommer ned fra øst, føres bekken inn i et eget rør langs Bærumsveien og helt ned til Sandvikselva. Dette bekkeløpet er altså holdt fritt for spillvann og kan ledes til elva og Oslofjorden. Disse nederste ca. 800 metrene rant bekken i sin tid omtrent langs Bærumsveien med noen svinger mot nord.

Det største tilløpet var Levrebekken som kom fra øst og drenerte dalen mellom Nedre Gjøttum, Levre, Helgerud og Dønski. Hele tilløpet er lukket og lagt i rør sammen med spillvannet. Flere steder kan man se av terrenget hvor bekken har gått.

Spillvannet fra boligområdene i denne delen av Bærum er samlet opp i et eget spillvannnett og slippes på VEAS-tunnelen nær Sandvika. Det slippes inn i hovedkloakken omtrent der hvor Rudsveien krysser Bærumsveien.

Lukkingen av Dælibekken vakte stor oppmerksomhet med mange innlegg i avisen. Det ble påpekt at vassdraget var en viktig biotop og at det var en viktig sjørretelv. Det er rapportert om forbausende store fangster der. Det siteres fra Mohus:

"Ved en tolvmannsdom i 1405 ble Haakon Arnulfsen Gjøttum tildelt fiskeretten i Vebekk".

Domsavgivelsen viser at det har vært strid om bekken langt tilbake i tiden, og at fisket har hatt et ikke ubetydelig omfang.

Det kan synes som om utnyttelsen av området for trafikk og diverse virksomheter gjør det kostbart og vanskelig å gjenåpne bekken. Allikevel bør det vel være et langsiktig mål som ikke bør skrinlegges for godt.

Dælibekken nedbørfelt er vel 6 kvadratkilometer og bekken slipper omlag 3,7 millioner kubikkmeter vann pr. år, eller 120 l/s ut i Sandvikselva

Over. Steinsbekken, 4.6.00
Fra Steinsvannet ved Gamle Ringeriksvei kommer det største tilløpet til Dælivann. Bildet er tatt litt nedenfor Gamle Ringeriksvei.

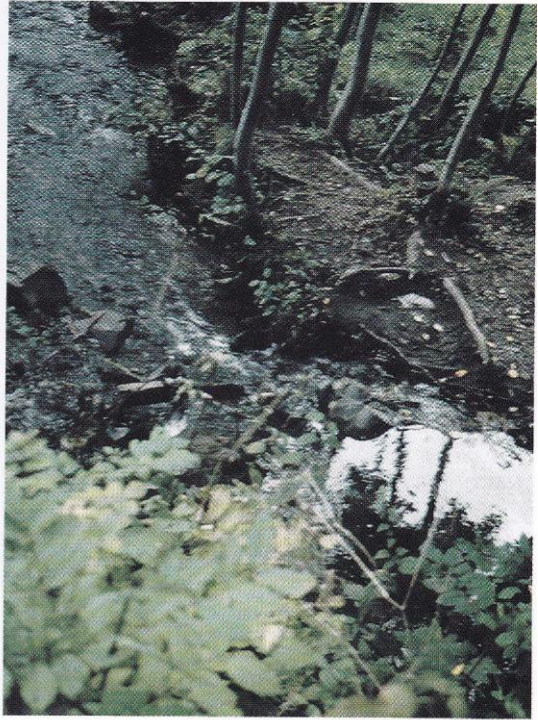

I midten. Kolsås-Dælivann landskapsvernområde, 4.6.00 Kolsås-Dælivannområdet er en stor naturskatt som er varig vernet. Verneområdet består dels av et stort landskapsvernområde og dels av flere naturreservater. I bakgrunnen ses litt av Skaugumsåsen og Vardåsen.

Under. Ved Dælivann, 27.8.00
Forfatteren står på samme sted som gutten med seljefløytten. Stedet er gitt samme utseende som da Chr. Skredsvig malte sitt bilde.

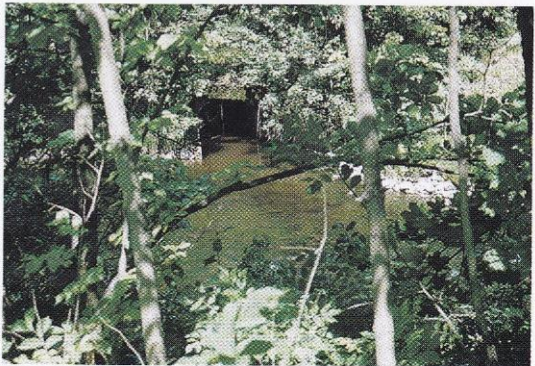

Foto: Kjel
11
5
5
24
5

C
I
S
r
f
g
I
t
r

C
I
e
s
t
t

I
F
t
r
s
r
s

Utslipet av Dælibekken i Sandvikselva er like nedenfor krysset Skuiveien - Bærumsveien. Elvebredden er her tett bevokset av trær og busker. Utslipet ligger vanskelig til. Det er risikabelt å studere det fra den tidligere Ringeriksveien.

Over. Lysakerelva i 1930-årene.
Badeliv like ovenfor Jar.
Utlånt fra Bærum bibliotek, Bærumsamlingen.

Under. Øverlandselva, 3.7.00
Nadderubekken kom i sin tid fra høyre.
Broen til turveien går over det nederste stryket i
Løkebergfossen. Omtrent så langt opp går sjørreten
for å gyte. Elva er her bare få meter over havets nivå.

Andre bekker og vassdrag i byggesonen

NOEN MINDRE BEKKER

Det er en rekke mindre bekker og tilsig som også er lagt i rør. Noe er drenering som leder overvann til vassdrag, men det meste er tatt inn i spillvannnettet og ledes til VEAS.

Noen mindre bekker har rent ut i Lysaker-elva, særlig fra østlige deler av Eiksmarka, Øvrevoll-Jar området, fra Storengveien og fra flatene ved Lysaker, inklusiv den nesten gjen-grodde Tjernsmyr ved Professor Kohts vei. På Fornebu var det ifølge gamle kart flere mindre bekker. Anlegget av storflyplassen endret landskapet totalt, og alle spor er borte.

Til Øverlandselva kom det flere mindre tilløp fra byggesonen. Men hovedmengden av vannet i elva kommer fra jord og skogsområdene nord for Griniveien. Etter at Østernvann ble tatt helt ut som drikkevannskilde, har vannføringen vært noenlunde god selv i lange tørkeperioder. Blant tilløpene som nå er borte, kan nevnes Kirkebekken fra Haslum kirkegård, bekken fra Nes-jordene og bekken fra Kokkerud, Ekeberg og Stasjonsveiens øvre del.

LYSAKERELVA

Lysakerelva er den nederste delen av et omfattende vassdrag. Det har tilløp fra store områder av vestre Nordmarka og Krokskogen. Flere av innsjøene er regulert. Både Oslo og Bærum bruker øvre deler av vassdraget som drikkevannskilde. Oslo tar vann fra Langli-vannet og Bærum får overført vann fra nordre Heggelivann til Trehørningsvassdraget. Gjennom lange tider har fossene vært en viktig energikilde, først til møller og sagbruk, senere til industri, spesielt i Lysakerområdet. Industrien langs vassdraget bruker nå andre energikilder.

Det er forbausende mange som ikke har gått den fine turveien på Bærumsiden. Den starter nesten nede ved Lysaker og går til Griniveien. Videre opp til Bogstadvannet er det mest veier man kan følge. Bare ett sted må man ta en betydelig omvei. Det er der hvor Kolsåsbanen og riksvei 160, Bærumsveien, krysser elva på en kjempestor steinfylling.

Under flom er de mange fossene et flott syn, og særlig under vårflommens siste del, når gress og løv gror frem og terrenget tørker opp. Den

høyeste fossen måler 33 meter, og man skal langt avsted for å finne maken. En tur langs elva er en stor naturopplevelse. Elva renner i bunnen av et stort juv. Noen steder er man glad for at det er tilrettelagt med trinn i ulendte kneiker og gjerder der hvor stien går på kanten av stupet.

Elva har i lange tider vært sterkt forurenset fra sagbruk og treforedlingsindustri og, særlig de senere nærmere hundre år, fra kloakkutløp. Det er etter hvert blitt god kontroll over avløpssystemene på begge sider av elva, den mest markante forbedringen for Oslofjorden skjedde etter at VEAS fra 1982 tok imot kloakk-avløpene fra vestre Oslo og hele Bærum.

Elva er nå rik på fisk og brukes til bading og kajaksport.

ØVERLANDSELVA

Den har sitt utspring i skogsområdet nord for Østernvann og dalen innover forbi Sætern og Muren. Underveis nedover har det vært brukt forskjellige navn på elva, som regel gårdsnavn. Nå brukes navnet Øverlandselva på hele det nedre elveløpet og Sæternbekken og Østernbekken på de to øvre grenene. Østernvann ble tidlig tatt i bruk som drikkevannskilde. En høytidelig åpning fant sted 17.mai 1916. I dag er vannforsyningen til Bærum løst på andre måter. Østernvann er frigjort som friluftsområde og er blitt et populært badested og turområde.

Fra Østernvann renner bekken sydover under navnet Østernbekken. Den krysser under Griniveien og følger dalen med Grini næringspark. Så renner den under Griniveien en gang til og bukte seg mellom jordene til Nordli, hvor Ilabekken kommer til. Nedenfor Haga mottar den det store tilløpet, Sæternbekken, som kommer fra området innover til Muren og Brunkollen. Mange steder langs vassdraget er det viktige leveområder for planter og dyr. Bekken innover forbi Nordli er et viktig oppvekstområde for fisk. Det har også inntil nylig vært tatt pen fisk til mat. Området hvor Østernbekken og Sæternbekken møtes, er et våtmarksområde som krever særlig beskyttelse.

Kommunen har vedtatt at grunneierne skal kunne anlegge en 27-hulls golfbane på jordene langs elva. Flere steder vil golfspillet krysse vassdraget. Det har vært stor bekymring for i hvilken grad dette vil være negativt for leveområdene til dyr i og langs vassdraget. I sommerhalvåret må dessuten turlivet innrette seg etter golfspillet og holde seg til visse

Over. Øverlandselva ved Kloppen, 3.7.00
 Takket være omfattende tiltak på kloakknett, er Øverlandselva blitt en verdifull fiskeelv. Det er et eventyr at det har vært mulig å beholde fisk i vassdraget nede i byggesonen. Litt under midten av bildet står det en stim med småfisk, antagelig ørret.

Over. Øverlandselva, 3.10.00
 Øverlandselva ved Gml. Ringeriksvei etter et regnvær. Erosjonen har vært særlig kraftig mens golfbanen på Hagajordene ble anlagt. Hele vassdraget inklusiv Engervannet og Rønne elv hadde samme utseende. Det er meget store mengder leire og jord som fraktes bort på denne måten.

Under. Øverland 1965.
 Like nedenfor Gamle Ringeriksvei stod denne kornmølla. Den er nå flyttet til fossen ved Wøyen.

Foto: Brynjulf Skagestad.

korridorer. Tilretteleggingen for golf tok til høsten 2000 og medførte omfattende ødeleggelser av nærområdene til elva, dels også i selve elveleiet. Det blir spennende å se om dette lar seg rette på.

Øverlandselvas videre løp ned til Engervannet går i en markert dal med mange fosser og stryk. Stort sett kan man følge elva på turveier og oppleve litt av Bærums opprinnelige natur. Dessverre krysser Bærumsbanen elva på en liten steinfylling og Bærumsveien på en stor steinfylling. Like nedenfor broen hvor Gamle Ringeriksvei nå går over elva, ligger den gamle, fine steinbroen som ferdselen gikk over i gamle dager. Det er antatt at en av pilegrimsveiene fra Oslo til Nidaros gikk over den. Broen er fredet. I mellom disse broene lå Øverlandskvenna. Den eksisterer fremdeles, men er flyttet til strykene i Lomma ved Wøyen. Det har vært en rekke sagbruk og møllekverner langs elva. De hadde betydelig økonomisk verdi for de enkelte gårdsbrukene.

Øverlandselva har vært rik på fisk. I flere tiår etter siste krig var den ødelagt av kloakkforurensninger, og fisken ble borte. Nå er vassdraget langt på vei restaurert, og fisken har vendt tilbake. Sjøørreten går opp til fossene ved Løkeberg. Som i de andre vassdragene i Oslo-området, kan det skje uhell ved utslipp av olje eller andre forurensninger med stor skade på fisk og annet dyreliv. Uvettig byggevirksomhet kan også medføre kraftig erosjon til skade for fisken. Det er nøye regler for alle virksomheter som kan påvirke vannkvaliteten. Skjer det noe galt, vil det som regel bli ilagt mulkt eller bli en politisak.

Øverlandselva munner ut i Engervannet. Det er et stort og ganske grunt vann hvor sjøvannet strømmer inn ved høyvann i fjorden. Blandingen av ferskvann og sjøvann skaper unike forhold for mange organismer. Her er det et meget rikt fugleliv året rundt. Svaner, ender og måker gjør seg mest gjeldende. Fra Engervannet fører den korte Rønne elv ut i Sandvikselva midt i Sandvika.

I vikingetiden stod vannet i Oslofjorden noen meter høyere enn i dag. Engervannet var en bukt som het Folanger og er nevnt i Sverresagaen. Den 6. mars 1200 listet Sverre seg ned fra Sandviksåsen og lyttet til rådslaging i bondehæren som lå på isen på Folangerfjorden. Sverrestien har navn etter det.

Øverlandsvassdraget er sentralt i bygden og kjært for Bærums innbyggere. I 1996 vedtok kommunen en vassdragsplan for hele vassdraget. Planen bygger på en beskrivelse av

vassdragets mange verdifulle sider, og har fastsatt regler og bestemmelser for bruk av arealene langs vassdraget og andre ting som kan påvirke de fysiske og biologiske forholdene. Disse reglene ble ikke overholdt ved anleggelsen av golfbanen.

SANDVIKSELVA

Sandvikselva er betegnelsen på den nederste delen av et stort vassdrag som kommer fra områdene mot Sollihøgda og Krokskogen. Den har to hovedgrener: Lomma og Isielva, som møtes nedenfor Wøyen gårdsanlegg. Wøyen var i sin tid den største gården i Bærum, og har hørt til Nesøygodset.

Sandvikselva har renomme som lakseelv. Allerede i 1347 ble retten til laksefisket i nedre del av Løxa (Sandvikselva) og Folanger (Engervannet) tildelt klosteret på Hovedøya og Nonneseter i Oslo. I forhold til vassdragets størrelse er det kanskje den mest produktive elven i landet. Gyting og oppvekst av yngel har de siste 50 år eller mer vært sterkt truet av utslipp fra boliger, fabrikker og andre virksomheter. Intenst kulturarbeid med klekking og utsetting av fisk har vært utført av lokale personer og fiskerlag, slik at laksestammen har overlevd. Oppryddingsarbeidet har pågått over flere tiår og avløpsnett er blitt forbedret, slik at vannkvaliteten nå er lite påvirket av forurensninger.

Bærum kommune har vedtatt en vannbruksplan for vassdraget, utarbeidet av reguleringsvesenet i Bærum mars 1990. Planen har, ut fra en beskrivelse av tilstand og status, fremmet en målsetting for bruk og beskyttelse av vassdraget. Planen er vedtatt av Bærum kommunestyre. Deler av vassdraget er brukt som drikkevannskilde og sterkt regulert, men som helhet er vassdraget sterkt preget av vekslende vannføring, med tildels store flommer fra tid til annen. Arealene langs den nedre delen av vassdraget er meget verdifulle og stadig truet av ytterligere nedbygging.

Etterord

Den sterke utbyggingen av Bærum har selvfølgelig satt et sterkt preg på bygden. Bolig- og industriområdene beslaglegger allerede 1/3 av kommunens samlede areal. Det har i alle år vært et mål for kommunens styrende organer å bevare kommunens preg av å være en bygd. Den overveiende del av bebyggelsen er anlagt med bibehold av et grønt preg. Ennå står det så meget av tidligere skog, særlig gran, furu og bjerk, tilbake at uttrykket bygden Bærum med noen rett kan beholdes. Med de tallrike små og større byer som ellers finnes rundt i Norge, er det beundringsverdig at Bærum, som landets 5. største kommune i innbyggertall, fremdeles ikke ønsker bystatus.

I byggesonene som etter hvert dekker en ganske stor del av kommunens totale areal, er det eneboligen med en romslig tomt rundt, som er det typiske element i landskapet. Riktignok har det vokst frem noen sentra med bypreg, som Sandvika, Bekkestua, Stabekk og Lysaker, og det er også andre strøk med boligblokker, for det meste på 3-5 etasjer. Denne arealbruken har ført til at store arealer er blitt planert og drenert og fått park-karakter med plener, frukttrær, prydbusker og blomster. Det er med andre ord bare en mindre del av byggesonen som har beholdt sitt opprinnelige, naturlige preg, og denne delen blir stadig mindre.

Enhver bygd har sine bekker. Vi er så heldige å bo i et land hvor det regner i alle årets måneder. Landskapet er grønt og frodig og det er vann i bekker og elver.

Bærum liker å bli kalt en bygd. Et ledd i utviklingen i Bærum er bekkens skjebne. De ble tilført avløp fra bebyggelsen, mistet sitt friske utseende, sitt naturlige dyre- og planteliv, de luktet og ble i det hele direkte uestetiske. De ble brukt som en del av renovasjonssystemet og det gjorde dem til negative elementer i miljøet. Noen kortere bekkestrekninger ble lukket allerede tidlig i forrige århundre og lukkingen måtte utvides i takt med befolkningsutviklingen. I de første tiårene etter siste krig ble de aller fleste bekkene i byggesonen lukket. Sett fra kommunens side var det den enkleste, mest rasjonelle og antagelig billigste måten å fjerne forureningsproblemet på.

Den bebodde del av Bærum er blitt en bygd uten bekker. Bekkene utgjorde noe av livsnerven for de tidlige folk i bygden, så ble de misbrukt.

Bekkene var uønsket og derfor ble de lukket, og gjemt i store rør under bakken.

Heldigvis, utviklingen byr på nye muligheter. Nå har vi lært at det går an å ha en moderne bebyggelse med moderne sanitærinnretninger, samle alt forurenset avløp i egne, tette ledninger, rense det fullverdig og sende det ut i naturen hvor det gjør liten eller ingen skade. I dag, etter at VEAS-anlegget er i full drift, og de mange septiktankene er blitt koblet ut, ville det være naturlig å gå over til andre løsninger enn bare å lukke bekkene. Bekker, elver, innsjøer og fjorden kan nå beholde sitt naturlige vann og være et hyggelig element i nærmiljøet og en nødvendig del av et naturmiljø med et mangfoldig og artsrikt liv.

Sett ut fra et naturvern- og trivselssynspunkt ville det utvilsomt være verdifullt om noen av de opprinnelige vannsystemene i Bærum kunne bli brakt tilbake til sin opprinnelige tilstand.

HVA LIGGER I TIDEN?

I dag er oppmerksomheten rettet mot forbruket og misbruket av naturressursene. Det globale problem blir stadig holdt opp for oss. Hva skjer med jordens atmosfære, med jordens vannressurser, med dyrkbar jord? Kan vi brødfø den stigende befolkning, blir vi forgiftet, drukner vi når drivhuseffekten blir for stor? Jordens begrensninger, beskrevet gjennom uttrykket romskipet jorden, diskuteres med stort alvor på internasjonale møter.

Norge, og enda mer Bærum, kan synes lite i global sammenheng. Men studerer vi andre land, kan det globale bilde alle steder deles opp i et stort antall enheter på Bærums nivå, noen større, noen mindre. Vi kan ikke gjemme oss ved å tro at akkurat vi ikke betyr noe i den store sammenhengen.

Vi oppfordres til å virke etter to slagord:

Vi skal tenke globalt og handle lokalt.

Vi skal - og må - oppnå en bærekraftig utvikling.

Bekkenes skjebne i Bærum er en del av den store problemstillingen. Skal vi opprettholde naturens mangfold, og vil vi fremdeles være en bygd, ikke bare i sosial, men også i økologisk forstand, er de nedgravde bekkene et negativt innslag.

Hva vi gjør, er bestemt av mange ting, først og fremst våre krav og ønsker. De er også bestemt av de tekniske/økonomiske mulighetene som foreligger og av storsamfunnets vilje uttrykt gjennom lover og forskrifter. Kommunen

Dette maleriet av Store Stabekk og Lorangdammen malte
Chr. Skredsvig antagelig 1884.
Dammen ble anlagt av Peter Lorang noen år tidligere.

selv har gjennom innstillinger og vedtak bestemt at miljøet skal beskyttes og prioriteres. For Sandviksvassdraget og Øverlandselva er det vedtatt vannbruksplaner. Det foreligger en grøntstrukturanalyse som skal bli til en grøntstrukturplan. Der må bekkene få sin omtale, og mulighetene for gjenåpning av lukkede bekker bli belyst.

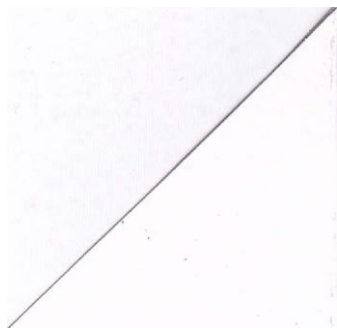
Storsamfunnet, dvs. staten, har flere lover som angår bekker og små vassdrag. Gjennom plan- og bygningsloven er både formål og fremgangsmåte ved behandling av arealer/naturressurser bestemt. Friluftslvsloven regulerer og beskytter friluftslivet, som har sterke tradisjoner i vårt land.

Vassdragene i Osloområdet er behandlet i Verneplan I fra 1973 og fredet mot kraftutbygging. Ved kgl.res. av 10.november 1994 er det vedtatt "*Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag*". For å oppnå målene legges det blant annet vekt på å "*unngå inngrep som reduserer verdien for landskapsbilde, naturvern, friluftsliv, vilt, fisk, kulturminner og kulturmiljø*".

Odelstinget har 12.oktober 2000 vedtatt *Lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)* som har avløst vassdragsloven av 1940. Vassdrag med årssikker vannføring er omfattet av loven; det vil si mange av bekkene i Bærums byggesone slik de engang var. § 11 sier at kantvegetasjon skal opprettholdes for å motvirke avrenning og gi levested for planter og dyr.

§ 14 om gjenåpning av vassdrag sier at vassdragsmyndigheten med 6 måneders varsel kan foreta gjenåpning av et lukket vassdrag. Grunneier har rett til erstatning som kan fastsettes ved skjønn.

Til den nye loven er det knyttet en forskrift hvor det bl.a. heter at lukking av bekker over 25 m er meldepliktig. I vernede vassdrag er all lukking eller bekkeutretting meldepliktig. Loven og forskriften trer i kraft 1.1.2001.

En av Bærums bekker!

ISBN 82-995824-0-7

